

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

**VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE INSPIROVANÉ
SOUČASNÝM UMĚNÍM**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karolína Hlavsová

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. Monika Plíhalová

Plzeň, 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, ... 2023

.....
vlastnoruční podpis

RÁDA BYCH PODĚKOVALA MGR. MONICE PLÍHALOVÉ ZA ODBORNÉ VEDENÍ PŘI PSANÍ TÉTO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE, TRPĚLIVÝ PŘÍSTUP, CENNÉ RADY A VĚNOVANÝ ČAS. TAKÉ BYCH CHTĚLA PODĚKOVAT PANÍM UČITELKÁM Z MATEŘSKÉ ŠKOLY V PLZNI NA BORECH, KDE JSEM MĚLA MOŽNOST REALIZOVAT VÝTVARNÉ ÚKOLY. VELKÉ DÍKY PATŘÍ TAKÉ DĚTEM, KTERÉ AKTIVITY S NADŠENÍM PLNILY. DĚKUJI TAKÉ RODINĚ A PŘÁTELŮM, KTERÍ MI PŘI PSANÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE PODPOROVALI.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

1 OBSAH

ANOTACE	- 3 -
ANNOTATIONS	- 3 -
KLÍČOVÁ SLOVA	- 3 -
KEY WORDS	- 3 -
SEZNAM ZKRATEK	- 4 -
ÚVOD	- 5 -
1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	- 6 -
1.1 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MŠ	- 7 -
1.2 SPEKTRUM VÝTVARNÝCH VÝRAZOVÝCH PROSTŘEDKŮ	- 8 -
1.3 KOMPETENCE UČITELE PŘI VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ V MŠ	- 8 -
1.4 RVP PV	- 9 -
2 DĚTSKÝ VÝTVARNÝ PROJEV	- 11 -
2.1 VÝVOJ DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU	- 11 -
2.2 ZNAKY VÝTVARNÉHO DĚTSKÉHO PROJEVU	- 12 -
3 VÝTVARNÉ UMĚNÍ V MŠ	- 14 -
3.1 MOŽNOSTI ZPROSTŘEDKOVÁNÍ UMĚNÍ DĚTEM	- 14 -
3.2 PODNĚTY Z GALERIJNÍ A MUZEJNÍ PEDAGOGIKY	- 14 -
3.3 PROŽITEK UMĚNÍ – INSPIRACE V ARTEFILETICE	- 17 -
4 SOUČASNÉ UMĚNÍ JAKO INSPIRACE PRO VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MŠ	- 19 -
4.1 BODY ART	- 19 -
4.2 LAND-ART	- 21 -
4.3 ABSTRAKTNÍ UMĚNÍ	- 24 -
4.4 SOCHAŘSTVÍ	- 26 -
4.5 SVĚTELNÉ UMĚNÍ	- 28 -
5 REALIZACE VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ	- 31 -
5.1 KOUZLENÍ NAŠÍM TĚLEM	- 32 -
5.1.1 Myšlenková mapa	- 32 -
5.1.2 Základní popis didaktického úkolu	- 32 -
5.1.3 Průběh výtvarného úkolu	- 34 -
5.1.4 Fotodokumentace výtvarného úkolu	- 37 -
5.2 JAK SE HLEDAJÍ ZVÍŘÁTKA V LESE?	- 39 -
5.2.1 Myšlenková mapa	- 39 -
5.2.2 Základní popis didaktického úkolu	- 39 -
5.2.3 Průběh realizovaného úkolu	- 41 -
5.2.4 Fotodokumentace výtvarného úkolu	- 44 -
5.3 JAK NAKRESLIT ZVUK?	- 46 -
5.3.1 Myšlenková mapa	- 46 -
5.3.2 Základní popis didaktického úkolu	- 46 -
5.3.3 Průběh realizovaného úkolu	- 48 -
5.3.4 Fotodokumentace výtvarného úkolu	- 51 -
5.4 Z ČEHO JSOU SOCHY?	- 52 -
5.4.1 Myšlenková mapa	- 52 -
5.4.2 Průběh realizovaného úkolu	- 54 -
5.4.3 Fotodokumentace výtvarného úkolu	- 57 -
5.5 KOUZELNÝ LES	- 58 -

5.5.1	Myšlenková mapa.....	- 58 -
5.5.2	Základní popis didaktického úkolu	- 58 -
5.5.3	Průběh realizovaného úkolu	- 60 -
5.5.4	Fotodokumentace výtvarného úkolu	- 62 -
6	ZHODNOCENÍ PŘÍNOSU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ SOUČASNÉHO UMĚNÍ V MŠ.....	- 64 -
6.1	PŘÍNOS JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT.....	- 64 -
	ZÁVĚR.....	- 67 -
	RESUMÉ.....	- 68 -
	SUMMARY	- 69 -
	SEZNAM LITERATURY	- 70 -
	SEZNAM LIITERATURY INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	- 72 -
	SEZNAM OBRÁZKŮ	- 74 -

ANOTACE

Bakalářská práce popisuje možnosti zprostředkování umění dětem v mateřské škole.

V teoretické části práce jsou popsány současné cíle výtvarné výchovy a její přínos v předškolním vzdělávání. Zdroje jsou čerpány zejména v oblasti didaktiky výtvarné výchovy a galerijní a muzejní pedagogiky, popisuje některé metody zprostředkování současného umění využitelné v mateřské škole.

V praktické části ověřuje pět vytvořených výtvarných úkolů, které seznamují děti z mateřské školy s vybranými uměleckými díly.

Při vytváření aktivit vychází autorka práce z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Důležitou součástí praktické části je detailní reflexe výuky.

ANNOTATIONS

The bachelor's thesis describes the possibilities of mediating art to children in kindergarten. The theoretical part of the thesis describes the current goals of art education and its contribution to preschool education. The sources are mainly drawn from the didactics of an art education, gallery and museum pedagogy, it describes some methods of mediating current art that can be used in kindergarten. The practical part of the thesis verifies five created art tasks that introduce kindergarten children to the selected artworks. When creating activities, the author of the thesis is based on the framework educational program for preschool education. An important part of the practical part is a detailed reflection of the teaching.

KLÍČOVÁ SLOVA

Výtvarná výchova v mateřské škole, výtvarné činnosti v mateřské škole, galerijní a muzejní programy, umění, současné umění, umělecká díla

KEY WORDS

kindergarten art education, kindergarten art activities, gallery and museum programs, art, current art, artworks

SEZNAM ZKRATEK

MŠ = mateřská škola

RVP PV = Rámcový vzdělávací program

např. = například

apod. = a podobně

tzv. = takvaně/-ý

tj. = to je

ŠVP = školní vzdělávací program

Úvod

V bakalářské práci se věnuji výtvarné výchově v mateřské škole. Vytvářím aktivity, které se inspiřují v současném umění a uměleckých dílech. Sérii těchto aktivit realizuji s dětmi. Cílem bakalářské práce je důkladná reflexe výtvarných aktivit. Součástí je také fotografická dokumentace výtvorů dětí.

Toto téma jsem si zvolila, protože mám k umění pozitivní vztah a baví mě s ním pracovat. Děti aktivity inspiřované uměním baví, protože jsou neobvyklé. V umění můžeme najít velké množství inspirace a zkusit s dětmi spoustu zážitkových činností. Zároveň děti seznamujeme s uměním a pěstujeme v nich pozitivní vztah ke světu a přispíváme k jejich osobnostnímu rozvoji. Zároveň bych chtěla poukázat na to, že výtvarná výchova v mateřských školách nemusí být jen o „šablonovém“ tvoření dětských výtvorů zdobících nástěnky mateřských škol, kde vypadá jeden výtvor jako druhý, ale že jde především o prožitek dětí, o rozvoj jejich fantazie a představivosti, bez příliš velkého důrazu na výsledek, jako je tomu většinou zvykem.

Bakalářská práce má dvě části: teoretickou a praktickou. V první kapitole se teoretická část věnuje tématům výtvarná výchova a výtvarné činnosti v mateřské škole, výrazovým prostředkům, kompetencím učitele při výtvarné výchově a jaké zastoupení má výtvarná výchova v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Druhá kapitola popisuje dětský výtvarný projev, jeho vývoj a znaky. Třetí kapitola se věnuje zprostředkování umění dětem, galerijní a muzejní pedagogice a prožitku umění. Čtvrtá kapitola popisuje současné umění jako inspiraci pro výtvarné činnosti v mateřské škole. Dále se věnuje konkrétním uměleckým směrům, ze kterých vychází praktická část. Je to body-art, land-art, abstraktní umění, sochařství a světelné umění. V praktické části jsou popsány výtvarné činnosti realizované s dětmi v mateřské škole. U každého z úkolů je myšlenková mapa, základní popis didaktického úkolu, motivace, zadání, průběh realizace, reflektivní otázky, reflektivní bilance učitele a na závěr fotodokumentace.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část se věnuje vymezením pojmů, a popisem vybraných uměleckých směrů, kde jsou zmíněny autoři z historie až do současnosti.

1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

První kapitola se věnuje pojmům výtvarná výchova a výtvarná činnost v MŠ, jejím prostředkům, kompetencím učitele a propojením výtvarné výchovy s RVP PV, které jsou pro bakalářskou práci velmi důležité. Kapitola vychází z názvu práce a prolíná důležitá témata spojená s výtvarnou výchovou, která se vážou k praxi výuky výtvarné výchovy v MŠ.

Slovem výchova rozumíme působení na dítě učitelem tak, že ho rozvíjí a posouvá v osobnostním rozvoji, směřuje přitom k cílům v RVP PV. K tomu je potřeba různých kompetencí učitele a využívání široké škály prostředků, tj. učivo, úkoly, metody atd. Slovem výtvarný rozumíme dva významy. Jeden význam nazýváme technickým, naznačuje, že se jedná o využívání prostředků, které působí na zrak a hmat. Druhý význam je označován jako hodnotící a ten spočívá ve využívání speciálních prostředků působícími na dítě. (HAZUKOVÁ, 2011)

Ve výtvarné výchově vytváříme určité předpoklady k tomu, aby děti objevovaly a rozvíjely své výtvarné dispozice. Je rozvíjeno výtvarné vnímání, imaginace, představivost, paměť, myšlení a fantazie, výtvarné tvorby, které jsou spojeny s komunikací. K tomu všemu, nám napomáhají výtvarné činnosti. (HAZUKOVÁ, 2011)

Ivana Rochovská a Dagmar Krupová v jejich knize „Umělci v mateřské škole“ popisují že „*Výtvarnou výchovu dětí předškolního věku je nutné orientovat nejen na rozvíjení schopností kreslení, malování nebo modelování, ale i na rozvíjení komplexnějších schopností. Máme na mysli především tvořivé myšlení a vizuální gramotnost*“ (ROCHOVSKÁ, KRUPOVÁ, 2016, s. 7)

Helena Hazuková v knize „Didaktika výtvarné výchovy IV“ spojuje výtvarnou výchovu s tvořivostí. Zrození tohoto spojení začalo vznikat díky výtvarnému

pedagogovi a vědci Jaromíru Uždilovi, který byl zakladatelem moderní české výtvarné výchovy. (HAZUKOVÁ, 2010)

Výtvarná výchova má své cíle, které by u dětí předškolního věku měla naplňovat, mezi ty můžeme zařadit rozvíjení kreativity, fantazie, citu k okolí, zručnosti, technické výtvarné dovednosti, seznámení dětí s různými formami umění a osvojování si výtvarných forem a jejich okolních skutečností. (VONDROVÁ 2005)

1.1 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MŠ

Výtvarné činnosti jsou obsahem výtvarné výchovy a jejím prostředkem, jsou tedy označovány také jako činnosti s výtvarnými prostředky. (HAZUKOVÁ, 2011)

Představují jeden z nejdůležitějších prostředků, pro rozvoj osobnosti dítěte, a je důležité, aby tento prostředek byl zapojován do integrovaných bloků při vzdělávání předškolního dítěte. Integrované bloky pedagogům pomáhají v naplňování konkrétních témat různými činnostmi, které je vhodné s výtvarnými aktivitami propojovat. Při výtvarných činnostech je také velmi důležitá správná motivace, která děti uvede do tématu a navede je k poznání výtvarných materiálů. (VONDROVÁ, 2005)

Vývoj výtvarných činností v historii počínal reprodukcí, tj. nápodobou vzoru a postupně se vyvíjel k tvořivé formě, která kladla důraz především na proces tvorby, díky kterému rozvíjíme u dětí např. vizuální vnímání, tvořivé schopnosti, intuitivní myšlení, kritické myšlení nebo i např. motorika. Hazuková dělí výtvarné činnosti do tří skupin – výtvarné vnímání, výtvarná imaginace a výtvarná tvorba. Výtvarné vnímání, které je potřeba u dětí rozvíjet, je vnitřní prožitek, poznávání nebo hodnocení, které nemá hmotný výsledek a nedochází u něj k žádné změně. I výtvarná imaginace je vnitřním prožitek, ale u ní dochází k vnitřním změnám, představujeme si, např., že objekt před námi přetváříme v něco jiného. Výtvarná tvorba, která už není jako tomu bylo u dvou předchozích vnitřním prožitkem, ale vnějším, navazuje na imaginaci, dochází zde také ke změně objektu, ale už nejen v představách, ale doopravdy, může to být např. kresba, a tu vnímáme zrakem, nebo, např. socha, kterou můžeme vnímat i hmatem, nebo dokonce i výtvarná akce. A jako poslední přichází na řadu komunikace,

ta doplňuje verbálně či neverbálně činnosti již zmíněné, a je prostředkem pro komunikaci mezi zúčastněnými. (HAZUKOVÁ, 2011)

1.2 SPEKTRUM VÝTVARNÝCH VÝRAZOVÝCH PROSTŘEDKŮ

Výtvarnými prostředky ve výtvarných činnostech můžeme rozumět cokoli z našeho hmotného okolí, co nám může pomoci při výtvarném projevu. Shrnout všechny tyto prostředky nelze, a stále přibývají nové. Poznávání těchto prostředků, spadá pod učivo výtvarné výchovy, můžeme je členit na **prvky výtvarné řeči**, tj. například linie, prostor, světlo, barva atd., na **vztahy mezi elementy**, tj. například rytmus, harmonie a kontrast, symetrie a asymetrie, na **výtvarné symboly a procesy tvorby**, tj. například náznak, zjednodušení, stylizace a na **materiálně-technické prostředky**, pod které spadají výtvarné techniky, instrumenty a materiály. Aby výtvarné činnosti byly kvalitní, je potřeba znát prostředky didaktické. (HAZUKOVÁ, 2011)

1.3 KOMPETENCE UČITELE PŘI VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ V MŠ

V knize „Osobnost předškolního pedagoga“ popisují Eva Svobodová a Miluše Vítečková a kol., že kompetence učitele můžeme dělit na **předmětové**, které jsou zaměřeny na konkrétní výchovné oblasti, učitel by měl mít odborné i teoretické znalosti v oboru, a ty využívat ve výchovně vzdělávacích činnostech, dostatek kreativity, tvořivosti, fantazie a originality. Důležité je také, aby uměl v dětech probouzet zájem k činnostem a komunikoval s nimi partnerským přístupem. Dále je můžeme dělit na **didaktické a psychodidaktické**, které odpovídají tomu, že učitel správně používá výukové metody a formy, volí cíle a obsah hodiny, ovládá didaktické postupy a přizpůsobuje je potřebám dětí. **Kompetence pedagogické**, učitel správně chápe prostředky výchovy a umí je použít v praxi, dokáže porovnat individuální rozvoj dítěte. Dále **diagnostické a intervenční**, ty pomáhají při diagnostice a hodnocení dětí. Učitel by měl znát specifika dětí tohoto věku a respektovat jejich potřeby. **Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní** se dotýkají příznivého klimatu ve třídě dětí, jejich podpory a socializace a efektivní komunikace jak s dětmi, tak ostatními zúčastněnými jako jsou rodiče či kolegové. **Kompetence manažerské** a

normativní spočívají v organizaci práce, a naplňování cílů, vytváření podmínek pro spolupráci. Učitel dokáže správně organizovat činnosti v souladu s RVP PV a ŠVP. Zná základy managementu a legislativy. Poslední kompetencí je **profesně a osobnostně kultivující**, učitel vystupuje jako profesionál, věnuje se osobnostnímu růstu pomocí evaluace a sebereflexe, učitel zná profesní etiku. (SVOBODOVÁ, VÍTEČKOVÁ, 2017)

V knize „výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání“ popisuje HAZUKOVÁ kompetence k výtvarné výchově tak, že učitel má v praxi dostatek informací, se kterými umí správně pracovat, např. informace o cílech, kterých chce činností dosáhnout, dále informace o dítěti a o výsledcích a následcích. Dokáže správně dětem nabízet a vybírat činnosti s prostředky a způsob jakým je realizují. Uvědomuje si cíle, které díky těmto činnostem u dětí plní. Dokáže posoudit výsledky svých vybraných činností, a to i kriticky. Důležité jsou také kompetence v hodnocení výtvorů dětí. (HAZUKOVÁ, 2011)

1.4 RVP PV

Dokument s názvem rámcový vzdělávací program popisuje cíle a klíčové kompetence všech vzdělávacích oblastí. Samotná výtvarná výchova se prolíná podle RVP PV s ostatními obecnými cíli a je řazena do všech pěti oblastí. Při vzdělávacím procesu u výtvarné výchovy dochází k působení mezi učitelkou a dítětem nebo děti mezi sebou.

Odlišností výtvarné výchovy je vzájemné působení na umělecké dílo či výtvor dítěte mezi ním a učitelem nebo mezi ním a dítětem, toto je specifické pro výtvarnou výchovu. Toto estetické vnímání, se velmi liší od běžného a je potřeba ho u dětí rozvíjet a trénovat. Největším východiskem pro výtvarnou výchovu jsou v RVP PV tři rámcové cíle. První z nich je rozvíjení, poznání a učení dítěte, druhý je, že si dítě osvojuje hodnoty, na kterých je založena naše společnost a třetí, že se dítě naučí samostatnosti a jako samostatná osoba působí i na své okolí. (HAZUKOVÁ, 2011)

V RVP PV je pět vzdělávacích oblastí, ve kterých se prolínají výtvarné činnosti, které jsou popsány v obecné rovině, a nabízí učitelům náměty, ukázky, techniky, témata.

V oblasti **dítě a jeho tělo** u dětí ve výtvarné výchově rozvíjíme např. koordinaci ruky a oka, děti si osvojují části těla v zapojení do umění body-art, rozvíjí své smysly a vnímání věcí kolem sebe. Rozvíjí hmat a zrak a rozvíjí se ve výtvarně technických dovednostech.

V oblasti **dítě a jeho psychika** rozvíjíme verbální i neverbální komunikaci, verbální při výtvarné komunikaci, kde děti zvětšují svou slovní zásobu v pojmenovávání výtvarných jevů a neverbální při výtvarném vyjadřování. Rozvíjení schopnosti porozumění ostatních výtvarných projevů, rozvíjíme fantazii, kreativitu, probouzíme v dětech radost z objevování, rozvíjíme estetické vnímání a prožívání, učíme děti vyjádřit výtvarně své prožitky.

V oblasti **dítě a ten druhý** rozvíjíme kooperativní dovednosti, děti pracují v týmech ve výtvarné výchově, výtvarné interaktivní dovednosti a emoční inteligenci. Vytváříme prosociální postoje.

V oblasti **dítě a společnost** děti seznamujeme se světem kultury a umění a posilujeme pozitivní vztah k němu. Rozvíjíme estetický a společenský vkus. V této oblasti s dětmi můžeme navštívit galerie, muzea, seznamovat je s tradicemi.

V poslední oblasti **dítě a svět** seznamujeme děti s místem a prostředím, ve kterém žijeme, sledujeme proměny přírody a umění. Poznávání jiných kultur. Inspirovat se můžeme například v designu životního prostředí a architektury. (VONDROVÁ, 2005, HAZUKOVÁ, 2011)

2 DĚTSKÝ VÝTVARNÝ PROJEV

Druhá kapitola nás seznámí s dětským výtvarným projevem, jeho vývojem a také jeho znaky, protože bez těchto znalostí bychom nemohly s dětmi v MŠ správně pracovat a rozvíjet je. Tato kapitola je spjata s výtvarnou výchovou v MŠ.

Podle Hazukové úspěch ve výtvarných činnostech se odvíjí od vnitřních a vnějších předpokladů, které působí na jedince během jeho vývoje. Učitel by měl tedy znát a přihlížet k vývoji dítěte, ale zároveň sledovat různé zvláštnosti ve výtvarných projevech, potřebu dítěte a jeho sebevyjadřování a podle toho rozhodovat. Ruku v ruce s vývojem výtvarného projevu jde i vývoj hravých činností a tvořivé předpoklady, je užitečné tyto dvě hlediska spojit.

2.1 VÝVOJ DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU

Podle Piageta jsou vývojová stádia. První je senzomotorické období, které je přibližně do 2 let dítěte a ve výtvarném projevu se jedná o čáranice. Další je předoperační myšlení, toto období můžeme rozdělit na dvě fáze, první fáze je pro děti ve věku 2–4 let a hlavním znakem je pro ni rozvoj představivosti a ve výtvarném projevu přechod ke stádiu prvotního obrazu. Druhá fáze nastává ve věku 4–7 nebo 8 let a jejím hlavním znakem je názorné myšlení a u dítěte se začíná rozvíjet kreslířské zobrazování. Dalším obdobím je období konkrétních operací, to se u dětí začíná rozvíjet od 7-8 let do 11-12 let a hlavním znakem je to, že děti umí provést myšlenkovou operaci v činnosti i v představách, a ve výtvarném projevu se ukazuje jako napodobování optické podoby objektů. Posledním je období formálních operací, kde se u člověka vyvíjí abstraktní myšlení a toto období vzniká od 11-12 let až do dospělosti. (HAZUKOVÁ, ŠAMŠULA, 2005)

K vývoji dětského výtvarného projevu patří i různé krize, a my si přiblížíme krizi v předškolním věku. Nejčastěji od 4-7 let se můžeme setkávat s tím, že dítě odmítá účastnit se všech výtvarných aktivit, to může být důsledkem strachu dítěte ze selhání, z výsměchu ostatních, příčinou může být také nějaká porucha učení. Většinou tento strach vzniká z vysokých nároků na dítě od rodičů nebo není dítě samo spokojené se

svými výtvary, a tak dítě nemá dostatek sebevědomí. (HAZUKOVÁ, ŠAMŠULA, 2005)

K vývoji výtvarného projevu, je důležitý také vývoj tvořivých aktivit. Jsou tři stádia, jedno z nich, které se týká dětí v předškolním věku se jmenuje období napodobivé hry a je zaměřeno na představivost a podporuje do budoucna kreativitu. Psychologové doporučují v tomto věku určitá opatření a to, nechat děti vést vlastní volnou hru, do které nezasahujeme, ani ji špatně nehodnotíme, naopak ji podporujeme a dáváme jim dostatek podnětů, kterými hru můžeme navozovat, rozvíjíme u dětí představivost a fantazii. (HAZUKOVÁ, ŠAMŠULA, 2005)

2.2 ZNAKY VÝTVARNÉHO DĚTSKÉHO PROJEVU

Charakteristické znaky v kresebné projevu dětí, byly dříve vnímány jako chyby, protože se odlišují od dospělého zobrazování a měly být přeúčovány. Dnes už ale víme, že souvisí s vývojovou úrovní dítěte a jejich zvláštnostmi. Tyto znaky jsou charakteristické tím, že obrázek není podle reality, není logický, nemá komplexní přístup. Dále se také děti při kresbě zaměřují buď na celý objekt a nevnímají detaily, nebo se zaměří na jeden detail, ale ostatní už pro ně není podstatné. (HAZUKOVÁ, ŠAMŠULA, 2005)

Dále můžeme znaky dělit podle toho z čeho vyplývají. Mohou vyplývat např. z grafického pohybu, a tam řadíme jednoduchost a definitivnost linie – to znamená, že děti svou kresbu neopravují, grafoidismus – jeho projevem je zaoblování linií, R-princip – tj. odlišení dvou směrů, dvě linie jsou na sebe kolmé, rytmus, opakování, symetrická kompozice nebo automatismus. Dále vyplývají ze snahy se úplně vyjádřit, tam můžeme zařadit zobrazování v nejvýraznějším pohledu, smíšený profil, zobrazování z více pohledů, zájem o zajímavý detail, zobrazování vedle sebe, aniž by se objekty překrývaly, transparence, děti vidí dovnitř objektů, kreslí např. mimino v břiše postavy atd., zachycení času – výtvarné vyprávění, zachycení významnosti velikosti – významná osoba bude vyobrazena jako velká, často děti tak kreslí sebe, to je projevem dětského egocentrismu, zjednodušení, deformace tvarů. (HAZUKOVÁ 2011)

Znaky můžeme řadit také podle zosobňujícího dynamismu pod který spadá ožívování předmětů, který je postaven na představách dítěte a také přenášení lidských vlastností na zvířata i věci. Dalšími znaky můžeme vnímat zvláštnosti v zobrazování prostoru v ploše, tam řadíme rozptýlení kreseb po celém papíru, které bývá nahodilé, zobrazování k dolnímu okraji nebo základní čáru, kterou děti vnímají jako zem, intelektuální horizont – děti rozdělují čarou papír na zem a nebe, řešení prostorových plánů v pásech, otáčení do nejrozpoznatelnějšího pohledu, opačná perspektiva. Posledním dělením znaků podle Hazukové jsou zvláštnosti koloritu, a tam spadá reálná barevnost, dekorativní využití barev – většinou oblíbená barva dítěte, nereálná barevnost – často jednobarevné obrázky, nahodilost v použití barev, psychologické působení barev. (HAZUKOVÁ 2011)

3 VÝTVARNÉ UMĚNÍ V MŠ

Třetí kapitola se věnuje výtvarnému umění v MŠ, přibližuje, jakým způsobem můžeme děti s uměním seznamovat. Je v ni popsána artefietika, galerijní a muzejní umění. Popisuje některé programy, které je možné v MŠ využít.

Výtvarný projev je pro děti v předškolním věku velmi důležitý. Zařadit ho můžeme na stejnou úroveň jako hru nebo řeč, je samozřejmý a přirozený. Úkolem výtvarné výchovy je, aby podporovala přirozenost a posouvala dítě vpřed a zapojovala ho do našeho kulturního a společenského života. Vznikají různá pojetí výtvarné výchovy, která plní své požadavky různými způsoby. (HAZUKOVÁ, ŠAMŠULA, 2005)

3.1 MOŽNOSTI ZPROSTŘEDKOVÁNÍ UMĚNÍ DĚTEM

V ČR máme hodnotnou tradici, která se týká práce s výtvarným dílem. Zásadní úloha je Otakara Hostinského, který podněcoval k tomu, aby byly děti už od nejútlejšího věku vedeny ke vztahu s výtvarnými díly a přejímáme od něj pojem socializace umění, který vyznačuje podoby zprostředkování umění. (HORÁČEK, 1998)

Výtvarné umění se řadí do kategorie vizuálního umění, do kterého spadá malba, kresba, sochařství, kaligrafie, desing, ilustrace, architektura a v dalším pojetí můžeme pod pojem vizuální umění zařadit např. i malbu na tělo či počítačové umění. (ROCHOVSKÁ, KRUPOVÁ, 2016)

3.2 PODNĚTY Z GALERIJNÍ A MUZEJNÍ PEDAGOGIKY

Co je to galerie? Je to dům či budova ve které se setkáváme s uměleckými díly. Mohou tam být vystaveny různé obrazy, sochy, obrázky, fotografie nebo různé ilustrace či objekty. Díla, která v galeriích můžeme vidět, jsou velmi cenná, protože jsou to originály. Galerím se také říká domy umění, díla, která vystavují, mohou být buď vlastní nebo vypůjčená od ostatních galerií nebo od lidí, kteří díla vlastní. (PITROVÁ, 2019)

Galerijní umění je prostředkem komunikace, dílo autorů by mělo k lidem promlouvat o vnitřních postojích autora i o světě kolem nás. V každém období po boku umělců stáli lidé, kteří popisovali a vysvětlovali a zprostředkovávali ostatním. Dnes můžeme zprostředkování umění najít v různých galeriích, ve veřejných, ale i v soukromých, na různých mezinárodních přehlídkách či aukcích, různých výstavách nebo můžeme navštívit veletrhy umění. V současné době je zprostředkováno umění nejen v galeriích, ale i např. v bankách, kancelářích, ve školách či obchodních centrech. (HORÁČEK, 1998)

V galeriích se vystavených děl nedotýkáme, existují však haptické tj. kontaktní výstavy, kde dotýkání se exponátů je jejím cílem a můžeme tak zkoumat různé povrchy či předměty. Ve spoustě galeriích se můžeme setkat s dětskými koutky, kde si děti mohou zkusit vyrábět a tvořit, nebo si jen hrát. V programech galerií si můžeme zjistit, jaké programy galerie nabízí, v dílnách se pořádají výtvarné akce pro děti, jak mladší, tak ty starší. Dále v galeriích jsou nabídnuty komentované prohlídky pro děti či výtvarné kurzy pro dospělé i pro děti, tam děti mohou kreslit, modelovat, zpívat nebo si dokonce zacvičit jógu. (PITROVÁ, 2019)

Galerie spolupracují také s muzei, a co se týče vzdělávacích programů pro školky a školy se musí řídit podle RVP a přijímá z něj obsahy a snaží se naplňovat cíle. (FULKOVÁ, HAJDUŠKOVÁ, SEHNALÍKOVÁ, 2011)

Současné edukační programy pro mateřské školy jsou např. v Moravské galerii, a to program s názvem: Pohádka o sluníčku. Klášter Broumov také nabízí programy pro mateřské školy: Šest smyslů – vnímej přírodu, S knížkou dobou středověku, Voda Voděnka, Flóra, Příběh obilí, Do podzemí s Permoníky. V Broumově můžeme nalézt dětskou galerii Lapidárium, kde jsou autorské výstavy Radka Wohlmutha. (BROUMOVSKO, 2023)

Vztah společnosti, včetně nejmladších k muzeu se postupně vyvíjí a vznikla tak disciplína nazývaná "muzejní pedagogika", která označuje aktivity, které slouží k výchovně vzdělávacím činnostem v muzeích a galeriích.

Zkoumáním muzejní pedagogiky se dostáváme k rozvoji metod, které umožňují návštěvníkům kontakt s exponáty, a intenzivnější zážitek. Muzea připravují také

edukační programy, ve kterých si návštěvníci mohou kromě výkladu i něco aktivně vytvářet. Např. ve Velké Británii mají v muzeu napodobeninu pravěkého obydlí, ve kterém si děti mohou vyzkoušet drtit obilí, péct nebo si mohou zkusit míchat hlínu se slámou a zjistit tím, jak dříve pravěcí lidé žili. Programy jsou pro děti přínosné, protože nezvládnou udržet tolik pozornosti na výklad, jako dospělí a tyto programy jsou pro ně velkým zpestřením. Některá muzea také využívají doprovodnou akci „dětské narozeniny v muzeu“ např. Muzeum v Kolíně nad Rýnem, kde je připraven zábavný program podle věku dětí ve skupině, kde se děti seznamují s uměním. (HORÁČEK, 1998)

V knize Galerijní a muzejní edukace 1, od Fulkové, Hajduškové a Sehnalíkové můžeme najít popsané některé programy pro mateřské školy, které v minulosti probíhaly. Jako jeden z programů je v knize popsán Edukační program Radovy radovánky, který nabízelo Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, program byl určen pro mateřské školy a žáky prvního stupně. *„Cílem programu je seznámit žáky netradiční formou s vystavenými exponáty, s pojmy tvar a dekor, prostor a plocha.“* (FULKOVÁ, HAJDUŠKOVÁ, SEHNALÍKOVÁ, 2011, str. 76) V Rudolfinu byl také zajímavý edukační program Sheila Hicks: Jedno sto maličností, kde se děti mohly seznámit s výrobou děl z vlny a bavlny.

Momentálně je v uměleckoprůmyslovém muzeu otevřen pro mateřské školy např. program design je hračka, kde se děti seznámí s kocourem, ptákem a psem, kteří je budou provázet světem hraček. Seznámí je s tím, jak hračky vznikají, kdo je vyrábí, a kdo si s nimi hraje. Dalším programem je např: pohádka o tkadlence, kde je dětem v pohádkovém příběhu vysvětleno, co je to desing a jak se může oblečení, co nosíme na sobě, dostat do muzeí. (MORAVSKÁ GALERIE, 2022) nebo také výstava Plejády skla, která je určena předškolním dětem a ukazuje co vše se dá vyrobit ze skla a jak se s ním pracuje. (UMĚLECKOPRŮMYSLVÉ MUSEUM V PRAZE, 2023)

V současné době jsou pro děti otevřeny výukové programy také např. v muzeu vysočiny Jihlava a to: „Co jsme se dozvěděli od mamutů“ program děti seznámí s dobou ledovou, „Kam chodí Slunce“, s krajinou a zvířaty, „Svět zvaný voda“ s vodními zvířaty a program „Dnes je na pořadu les“ s lesními zvířaty a jejich obydlích. (MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA, 2023)

V Nové budově národního muzea jsou pro mateřské školy nabízeny programy: O pejskovi a kočičce v muzeu, Úvod do řeči včel – včelí tanečky pro začátečníky. V historické budově národního divadla: Hrajeme si v Panteonu. V českém muzeu hudby: Labuťátka, Ty jsi živel! Staré pověsti české aneb Jak to všechno bylo, hudebně dramatická dílna Šaman, Cesta kolem světa. Národopisné muzeum Národního muzea nabízí programy: Pozoruhodný svět Julese Verna, O maminkách a madonách, Život našich praprapra... babiček a dědů, Ztracený masopust, Dožínky a posvícení, Půjdem spolu do Betléma..., Velikonoční příběh. Muzeum Antonína Dvořáka nabízí program Rusalka. Muzeum Bedřicha Smetany: Posloucháme a kreslíme Vltavu nebo Muzeum české loutky a cirkusu: S loutkou v Muzeu české loutky a cirkusu v Prachaticích. (NÁRODNÍ MUZEUM, 2023)

3.3 PROŽITEK UMĚNÍ – INSPIRACE V ARTEFILETICE

Pojem artefiletika se skládá ze dvou částí, první vychází z arteterapie a z umění a druhá z filetického přístupu, kde se objevuje dramatický nebo výtvarný projev spojený se zážitkem, který se ho týká. Pomáhá dětem poznávat své niterné pocity, podporuje duševní zdraví, a především pomáhá dětem najít cestu ke kultuře a přírodě. Artefiletika je tedy takovým prostředníkem mezi nitrem dítěte a kulturou nebo přírodou. (SLAVÍKOVÁ, HAZUKOVÁ, SLAVÍK, 2010)

Artefiletika je zážitkové, reflektivní a tvořivé pojetí výchovy, které vychází i z jiných projevů např: dramatických nebo tanečních, používá umělecké prostředky k duševnímu rozvoji, jejím cílem je dát prostor pro nalezení vlastních možností, nalezení místa ve společnosti a nakouknout do svých pocitů. (KARAFIÁTOVÁ, 2020)

Samotná umělecká tvorba dětí je pouze prvním krokem, druhým důležitým krokem ke správnému naplnění je dialog mezi dětmi a reflexe. Je důležité, aby si děti mohly sdělovat zážitky z tvorby, a zjistit, jak každý dílo vnímá. Každý má totiž svou osobní zkušenost s určitými věcmi jako např: jevy kolem nás, televize, reklamy, ale i různé představy a poznatky, podle kterých vnímá svět. (SLAVÍKOVÁ, SLAVÍK, ELIÁŠOVÁ, 2007)

Artefiletika svým experimentováním a jejím prožíváním seznamuje s kulturou a podněcuje k jejímu sdílení, ponořuje do systému vztahů, hodnot, forem komunikace a nadhledu, kde se na kulturu díváme jako na reflexi světa kolem nás. Pomáhá nám proniknout do světa umění, jeho porozumění, učí nás komunikaci o něm a slouží i jako zdroj informací. Artefiletika se protíná s psychoterapií, užívá prožitkových technik. (STIBUREK, 2000)

4 SOUČASNÉ UMĚNÍ JAKO INSPIRACE PRO VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MŠ

Ve čtvrté kapitole jsou vybrány nějaké umělecké směry, které začínají již v minulosti, ale prolínají se stále i do současného umění a myslím si, že pro práci s dětmi v mateřské škole jsou zajímavé. U každého směru jsem vybrala z široké škály pár umělců a určitá díla, ze kterých vycházím v praktické části.

Definici současného umění můžeme nejjednodušeji vidět tak, že jako současné považujeme to, co vzniklo během našeho života. Někdy se současné umění nazývá „posttrendové“ jako skutečnost, že zmizelo dělení do skupin podle předchůdců, a tak se otevřely dveře a umělci se tak mohou pohybovat nezávisle. (WILSON, 2017)

Ivana Rochovská a Dagmar Krupová v knize „Umělci v mateřské škole“ popisují, že „*současné umění zahrnuje řadu moderních výtvarných forem jako asambláž, koláž, konceptuální umění, instalace, happening, performance, body-art, ale také fotografii, videoumění, land-art, animaci nebo jejich různé kombinace*“ (ROCHOVSKÁ, KRUPOVÁ, 2016, S. 10)

Essak Shelley definuje současné umění také jako to, co vzniká během našich životů a také rozděluje moderní umění od roku 1880 až do 60. a 70. let až do této chvíle a současné umění od 60. až 70. let do současné chvíle. (ESSAK, 2023)

4.1 BODY ART

Body-art se považuje za formu akčního umění ve kterém se používá jako prostředek tělo samotného umělce. Zařadit do něj můžeme jak jednoduché otisky, tak zásahy do těla, včetně zraňování. (Gerťová, Hrubaničová, 1998 in KRUPOVÁ, ROCHOVSKÁ, 2016)

Body-art nazýváme pojmem tělové umění, které můžeme dělit na dvě tematické roviny: tělo jako vyjadřovací prostředek a tělo jako předmět zkoumání vlastností, zranitelnosti, hodnot a vztahů těla ke světu kolem. (HORÁČEK, 2019)

Body-art můžeme chápat jako tělové umění, kde se tělo používá jako sochařský materiál či k otiskům. V body-artu můžeme rozlišovat různé přístupy jako je např.

permanentní = totální umění, ve kterém je tělo živým uměleckým dílem. Této formě body-artu se věnovali Britové Gilbert a George, kteří se oblékali stejně a s pozlacenými obličejí si dělali legraci ze sebe a ze společnosti. Jejich zaměřením bylo „sebeukazování“ svých životů na veřejnosti. Tato dvojice obohatila 60. léta „živou plastikou“. Se zlatými tvářemi buď stáli nebo se minimalisticky pohybovali v galeriích. Další variantu body-artu ztvárňuje Francouzka Orlan, ta si nechává přetvářet obličej plastickými operacemi a proměňuje tak svou identitu. **Využití těla jako živého štetce**, této formě se věnoval velmi známý francouzský autor Yves Klein. V jeho tvorbě byla zobrazována především modrá barva, která symbolizovala duchovno a svobodu. Yves Klein potíral nahé modelky a ty vláčel po plátně. (HORÁČEK, 2019, ROHLÍČEK, 2023) „*Barva to nebyla ledajaká, ale jeho vlastní odstín modré, který vymyslel a dal mu název IKB (Kleinova ultramarínová modř).*“ (PITROVÁ, 2019, s. 28) Yvese Kleina můžeme považovat za zakladatele tělového umění, odstartováno to bylo jeho Antropometrií v roce 1959. (HORÁČEK, 2019)

V rámci body-artu se můžeme setkat s **využitím těla v akcích, tedy při performanci nebo happeningu**. Cílem těchto akcí může být vyjádření různých stavů (stres, vznik...), tomuto umění se věnoval Tomáš Ruller, Petr Štembera nebo Chris Burden, který se např. nechal zavřít na 5 dní do skřínky nebo si nechal prostřelit paži. (ROHLÍČEK, 2023) V českém prostředí je svými akcemi známý i Milan Knížák. Některé tělesné performativní akce mohou zkoumat extrémní situace. Příkladem může být Pierro Manzoni a jeho dílo Socha o třech částech. Při této akci nechal nakreslit svou siluetu, když padl vyčerpáním na zem v galerii, potom co v ní dlouhou dobu seděl jako socha. Dalšímu zkoumání bolesti se věnoval např: Stelarc při proskočení sklem. (HORÁČEK, 2019)

Dalším přístupem v body-artu je **využití těla jako podkladu pro výtvarnou činnost**. Pod touto formou si lze představit malbu po těle (obličej, ruce či celé tělo). (ROHLÍČEK, 2023) Jedním ze současných umělců, který se věnuje bodypaintingu je Johannes Stötter, jeho dílo „Frog“ je velmi zajímavé. Je to žába, která je tvořena z pomalovaných těl. Na první pohled v něm není vidět, že by tam byla těla.

Obrázek 1

Mezi české současné umělce Body-artu se řadí například: Dalibor Chatrný, Lenka Klodová, Veronika Bromová Šrek, Štembera Petr a další. (Databáze současného umění, 2006)

Do body-artu se řadí spoustu aktivit, pro děti v mateřské škole bych využila z něj pouze malování tělem, malování na tělo vhodnými barvami či aktivity zaměřené na happening či performanci. Některá díla, kde si lidé nějakým způsobem ubližují jsou pro děti velmi nevhodné, ale např. malování tělem může dětem přinášet prožitek, uvědomují si díky tomu více své tělo, zjišťují, co vše tělem mohou dělat. Pokud bych dětem interpretovala dílo „Frog“ od Johannese Stöttera, mohly by zkoušet z těl skládat různá zvířata nebo si zkoušet malovat na sebe barvy tak, aby se někde maskovaly.

4.2 LAND-ART

Land-art je umělecký směr, který se zabývá člověkem a jeho vztahu k přírodě, pokouší se o spojení mezi člověkem a přírodou, vyznačuje se tím, že umělci zasahují do přírody nějakou akcí či činností například přesouvají přírodní prvky, kreslí v krajině, cestují po krajině. (Gerťová, Hrubaničová, 1998, s. 108 in KRUPOVÁ, ROCHOVSKÁ, 2016)

Podle Vondrové v knize Tvoříme z přírodních materiálů Land-art znamená „umění země“ jsou to zásahy do přírody a je při nich používán neobvyklý přírodní materiál. Tyto umělce nazýváme land-artisté. (VONDROVÁ, 2016)

Podle Rohlíčka je land-art definován jako zemní umění, jsou to výtvarné akce tvořené v přírodě. Umělci se chtěli posunout z galerií, tam se vrací jen se vzorky materiálů fotografiemi či videi. Jsou to zásahy do přírody, kterými krajinu ozvláštňují. Jako materiál mohou používat např: hlinu, kameny, seno, slámu, vodu, sníh, led, zeminu, písek či asfalt. (ROHLÍČEK, 2023)

Podle Vondrové pracují ještě se suchými větvemi, listím, deštěm nebo naopak přinášejí do přírody výtvarné materiály jako je gáza, stuha, lana nebo třeba plátno. (VONDROVÁ, 2016)

Za land-art jsou považovány různé formy ozvláštění např: barvou či jiné vymezení prostoru, frotáže, přeměny přírody, tvoření objektů z přírodnin, odlévání ze sádry. Jedním z představitelů land-artu je Robert Smithson, který tvořil z kamenů a zeminy a svá díla často ozvlášťoval ještě zrcadly, jeho známé dílo je Spirálové molo. (ROHLÍČEK, 2023)

V knize Jak číst současné umění je popsán Robert Smithson jako osobnost, průvodce a krajinářský vizionář, který byl přijat do CLUI (Center for Land Use Interpretation) tj. centrum, pro interpretaci výsledků lidské činnosti v krajině. (str. 92) Robert Smithson je autorem několika plastik, které patří danému místu a nedají se přesouvat, mezi jeho díla patří: Spirála Jetty, Rampa Amarillo nebo Uzavřený zrcadlový čtverec. Tvořil z přírodních materiálů jako je rud a další horniny. (VONDROVÁ, 2016) V díle od Gabriela Orozca pojmenované Instalace Chicotes, 2010 lze najít odkazy na land-art v pojetí Roberta Smithsona. (str. 288) (WILSON, 2017)

Dalším známým představitelem land-artu je britský umělec Richard Long, který používal jako svou formu stopy a chůzi, svá díla ztvárňuje procházkami a cestou např. upravuje kameny, vyšlapává cesty, tvoří spirály, sochy či asambláže a ty pak dokumentuje. Jeho známá díla jsou „South Bank Circle“ a „Linie deset mil“. (ROHLÍČEK, 2023)

Chůze se stala inspirací pro spoustu moderních a současných umělců, túru po velké Čínské zdi podnikli Marina Abramovićová s Ulayem „...nebo početné výpravy na venkov zdokumentované sochařsky, fotograficky i písemně britskými umělci Richardem Longem a Hamishem Fultonem.“ (WILSON 2013, s.38)

Dalším z představitelů je Christo, který se pouštěl do balících akcí tzv. empaketáže. Podle VONDROVÉ je Christo popsán jako tvůrce objektů, zabalil např. muzeum, pomníky v Miláně, zakryl část pobřeží v Sydney, Říšský sněm v Berlíně, známé jsou také jeho deštníky, které byly rozmístěné po Japonském pobřeží. Na spoustu akcí se podílela společně autorka Jeanne-Claude de Guillebou. „Tito dva akční umělci svými originálními díly vytvářejí vzorové příklady pro expanzi umění a jeho včlenění do krajiny nebo města“ (VONDROVÁ, 2016 s. 23)

Českými představiteli jsou Ivan Kafka, který pracoval na velkých instalacích v přírodě i interiérech s různým materiálem, Zorka Ságlová, která si v tvorbě mimo jiné pohrává s námětem králíka. Jejím, dalším dílem je např. Kladení plen u Sudoměře, které instalovala na louku. (ROHLÍČEK, 2023)

Mezi české současné umělce Land-artu, kterými se můžeme inspirovat se řadí například: Magdalena Jetelová, Ambrúz Jan, Pavel Ryška, jehož zajímavým dílem je Křeslo z vrbového proutí, Miloš Šejn. (Databáze současného umění, 2006)

Současným umělcem Land-artu je Ondřej Koudelka, který tvoří v přírodě moc zajímavá díla. Jedním z nich je dílo, na kterém balancují kameny. Je to velmi zajímavé a na první pohled to vypadá, že není možné, aby kameny na sobě takto stály. Dílo působí uklidňujícím dojmem, propojuje s přírodou a dodává klid.

Obrázek 2

Dětem mateřské školy umění Land-art může přinášet především propojení s přírodou, poznávání přírody a může v dětech pěstovat dobrý vztah k ní. Děti tvoří venku, v jiném prostředí, než jsou zvyklí a může to tak pro ně být zajímavý zážitek. Mohou poznávat kouzlo přírody a seznamovat se tak i s různými přírodninami. Land-art u dětí rozvíjí kreativitu a fantazii.

4.3 ABSTRAKTNÍ UMĚNÍ

„Malíři nechtěli jen překreslovat to, co vidí. Na obrazech většinou nevidíte figury, předměty, výjevy, ale pouze jejich náznak, zobrazení, které přesně neodpovídá skutečnosti. Je to umění nekonkrétní.“ (PITROVÁ, 2019 s. 67)

Abstraktní umění se někdy nazývá jako čisté, protože tvary jsou tolik zjednodušené, že jsou nerozpoznatelné. (PITROVÁ, 2019)

Podle článku o abstraktním umění od Vondrové je abstraktní umění nepředmětné a od 20 století je považované za výrazovou formu. Umělci v abstraktních dílech vyjadřují své pocity, zážitky nebo vztahy ke světu pomocí skvrn, geometrických obrazců a linií. I nejmenší děti mívají potřebu vyjadřovat své pocity, rády poznávají a bádají v obrazech, které jsou kolem nich. Proto se hodí inspirace v abstraktním umění a jeho prostřednictvím děti rozvíjet ve vnímání moderního umění. (VONDROVÁ, 2005)

(V ilustrovaném encyklopedickém slovníku z roku, 1980) se můžeme dočíst, že abstraktní umění je definováno tím, že nezobrazuje žádné konkrétní předměty či věci, proto se označuje za nepředmětné, abstraktní či nezobrazující. Abstrakcionismus je považován za umělecký směr, kde jde o vytvoření díla, které nepřipomíná žádnou reálnou skutečnost, není osobní, nemá individuální charakter a je interpretováno pouze v pocitové rovině. V dílech se využívá barva, barevná plocha, pohyb a linie.

Linie je dráha, která propojuje vizuálně body. Linie má dva druhy, a to jsou přímky a křivky. Linie mohou být horizontální či vertikální, může být lomená či jako vlnovka. Skvrna je část barvy, která zabírá nějakou plochu. Plocha může mít různou velikost a je dvojrozměrná. (KRUPOVÁ, 2016)

Počátek abstraktního umění začíná již v pravěku, na výtvarné scéně se začalo objevovat před první světovou válkou ve státech jako Francie, Rusko, Holandsko, USA a nazývalo se názvy jako např: neoplasticismus či orfismus. Předním představitelem orfismu je František Kupka, který se řadí mezi průkopníky abstraktního malířství. Ve svých dílech využíval formy hudby. K jeho známým dílům spadá „Amorpha“. (VONDROVÁ, 2005)

Jedním z děl Františka Kupky je také „Sólo hnědé čáry“, které se řadí do sbírky umění v národní galerii Praha. V prestižním muzeu Louvre Abú Dhabí jsou momentálně v sále moderního umění vystaveny dvě díla od Františka Kupky „Krytal“ a „Okolo bodu“ (LEKEŠ, 2023)

V současnosti bychom mohli s Kupkovým Sólem hnědé čáry porovnat např. „Kavárnu“ od Karla Malicha, kde jsou tvořeny linie, podle zvuků, vůní a celkové energie kavárny s rozdílem, že Malich jako ztvárnění využil instalaci. (ŠKALOUDOVÁ, 2005) Výtvarník Karel Malich pracuje s různými dráty všech velikostí a barev, které zaplétá, ohýbá či spojuje a vznikají z toho abstraktní plastiky. (PITROVÁ, 2019)

Další umělkyně, která se v současné době zabývá abstraktním uměním je např. Tomma Abtsová, která pochází z Londýna. Její tvorba se vyskytuje na menších formátech a opírá se o improvizaci, a to dělá její tvorbu raritní. Využívá téměř vždy technik oleje a akrylu na plátně. (WILSON, 2017) Její dílo „obdélníky“, které vyhrály Turnerovu cenu připomínají také nějakou linii, čáru, působí chaoticky, tím, jak jsou linie propletené, ale zároveň klidným dojmem.

Obrázek 3

Děti v předškolním věku bych s abstrakcí seznámila především proto, že se díky tomu mohou naučit vyjadřovat výtvarně své pocity, zachycovat různé zvuky či vůně, také se seznámí se čtením v dílech, rozvíjí při tom svou fantazii a kreativitu. Poznávají sami sebe i ostatní, mohou se dozvědět, že každý může věci vnímat jinak.

4.4 SOCHAŘSTVÍ

„Cesta k sochám není tak neschůdná, jak se někdy zdá. Se sochami se setkáváme častěji než s obrazy, ale mnohdy kolem nich chodíme, jako bychom byli slepí.“ (ZHOŘ, 1989, s. 16)

Výraz socha pochází od Slovanů, kteří tak označovali slabší kmeny stromu, kterými si pomáhali podpírat strop při stavbách obydlí. Často do nich vyřezávali různé ornamenty a zdobili si je. Časem došlo k osamostatnění těchto podpěr a začali tak vznikat samostatné volně stojící sochy. Sochařství můžeme vnímat jako protiklad malířství. Zatímco malíři malují na ploše, sochařství se zabývá tvorbou v prostoru. Sochařství můžeme rozdělit na volné a na reliéfy. Při volném sochařství narážíme na sochy, které jsou umístěné v prostoru a my je můžeme obcházet a pozorovat ze všech stran. Reliéf je součástí např. zdi či stěny, má zkrátka nějaké pozadí, které je jeho součástí, viditelným příkladem je např. kovová mince. (ZHOŘ, 1989) Podle PITROVÉ reliéf znamená podle italského „rilievo“ vystouplý, něco, co vystupuje z pozadí, mohou to být rostliny, zvířata či různé postavy. (PITROVÁ, 2019)

Sochy můžeme nazvat také plastikami z latinského „plasmare“ = modelovat nebo sochami z latinského „sculpere“ = dlabat, rýt nebo je můžeme označit jako objekt. (ZHOŘ, 1989). Stejně jako ZHOŘ ve své knize zmiňuje, že sochy se mohou buď modelovat nebo dlabat se v knize od PITROVÉ můžeme dočíst, že sochy můžeme rozdělit na ty, kde se pracuje se dřevem, kamenem či mramorem a tam hmotu odebíráme, umělci pracují s palicemi, sekáčky, dláty, hoblíky, majzlíky, pilky atd. nebo naopak u hlíny hmotu přidáváme a tvarujeme, tady umělci pracují např. se špachtlemi. (PITROVÁ, 2019)

Sochy mohou vznikat např. z kamene, dřeva, pálené hlíny, mramoru také se odlévají z kovů jako např. ze zlata, stříbra, mědi nebo z bronzu. Nejprve se vytváří originální umělecké dílo, ze kterého se vyrobí forma a do té se nalívá roztavený kov. Někdy je potřeba velké sochy odlévat po částech, jako to udělal Bohumil Kafka s jeho sochou Jana Žižky sedícím na koni, umístěnou v Praze na Vítkově. Socha se skládá ze 120 částí, je 9 metrů vysoká a 9,6 metrů dlouhá.

Umělci vytvářejí sochy a objekty i z dalších různých materiálů jako je sklo, sádra, látka, drátek či plech atd. Z plechových věcí vytvořila své dílo „Anděl“ Věra Janoušková, která ho postavila ze starého nádobí. Ze skla dělal sochy René Roubíček, jedním z jeho děl je dílo „Figury“. Dalším výtvarníkem je např. Kryštof Kintera, který své objekty dělá ze starých kabelů, pytlů cementu či starých praček. (PITROVÁ, 2019)

Současným umělcem je např. Micahal Olšiak, který je známí svými plastiky vyskytující se v Česku, Německu i Itálii mezi jeho sochy můžeme zařadit např: Hamroň, Mamut, Vlk neboli Chodský pes na Domažlicku, Mamlas nebo třeba Rak. Také sochá z mořského písku a účastnil se mezinárodních mistrovství. (OLŠIAK, 2019)

Dominik Lang tvořil sochy podle kreseb svého otce, ten sochy plánoval a načrtnul. (HICKS, 2014)

Dalšími současnými českými umělci, věnující se sochařství jsou např.: Jan Křížek, Kmentová Eva a např. její dílo „Motýlí křídla“, Stanislav Kolíbal, Zbyněk Sekal a „Kentaur a dáma“ či Alexandr Pečev, jeho díla jsou „Co je nového“, „Ostrov“ nebo „Výlet do Tater“ (Databáze současného umění, 2006)

Jedním ze současných umělců je také Křištof Kintera, který tvoří sochy z různého zvláštního materiálu. Např. postavil dvě postavy z větví a globusů, které se dokonce pohybují. Toto dílo působí, jako by sochy spolu vedli nějaký rozhovor. Kdybych ho interpretovala dětem, určitě by mohly vymýšlet, o čem si sochy povídají, jak se jmenují a mohly by tak dílo oživit.

Obrázek 4

Děti v předškolním věku, bych se sochařstvím seznámila, protože je tak mohou začít díky tomu lépe vnímat a víc si soch mohou pak venku všítat. Děti poznají, že sochy mohou být tvořeny z čehokoliv a mohou si tak své vlastní kdykoliv vyrábět, při tom by rozvíjely svou fantazii. Sochy pak mohou různě oživovat a vymýšlet k nim různé příběhy, a to je více vtáhne do světa umění.

4.5 SVĚTELNÉ UMĚNÍ

V současné době je světlo oblíbeným prostředkem, kterým se umělci vyjadřují. V České republice má tento druh umění počátek za Zdeňka Pešánka, který se věnoval světelně-kinetickým objektům a instalacím a velice se zajímal o to, co si o umění myslí veřejnost. Další umělci, kteří pracovali se světlem jsou např: Joseph Kosuth, jeho světelná instalace v muzeu promítá na betonovou lávku texty Heinricha Heineho. Další umělkyní je Rebecca Hornová, jejím dílem jsou Lotosové květy, instalovány jsou z mědi, skla, oceli a světla, skla různě rotují, a tak vrhají odrazy světla na zdi. Dalším je Christian Boltanski a jeho stínové divadlo. (SVĚTLO, 2014)

Dnes se nejčastěji zprostředkovává světelné umění ve specializovaných galeriích či muzeích. V Německu můžeme navštívit Centrum pro mezinárodní světelné umění CILA (SVĚTLO, 2014) Prostorem, který můžeme navštívit je např. Interactive exhibition of digitalart, kde je světelná výstava zaměřena na fantazii, vidět na ni můžeme 3D a interaktivní projekce, LED mapping, videomapping či si projít zrcadlový labyrint. (LUMIA, kohout-net.cz) <https://www.lumia.gallery/>

Ve světě se také můžeme setkat s různými festivaly světla, jedním z nich je Prague International Design Festival, ve kterém své díla předvedla např. Markéta Formánková, která nainstalovala světlo do barevného stínidla, které vrhá barevné světlo do prostoru kolem sebe nebo např. dílo „Mr a Mrs Sorry“ od Light Me Up, ČR, tj. svítidla ve tvaru figurek ze stolní hry. (SVĚTLO, listopad 2021)

Plzeňským festivalem je BLIK BLIK festival, který je jedním z největších v ČR, vidět na něm můžeme světelné instalace od tvůrců z celého světa. Letošní téma je zaměřené na přírodu v městském prostředí. (REWESO, 2022)

Současní umělci světelného umění jsou např.: Charles Sandison, který vytvořil v londýnském Muzeu královny Viktorie a prince Alberta instalaci Living Rooms (Živé místnosti, 2001). Promítání slov z Encyclopaedie Britannicy probíhalo při bohaté večeři, kde bylo přes 300 hostů na Rafaelovy kresby. Slova měly dané pořadí, aby probudila jako krev v žilách. (HICKS, 2014)

Cchaj Kuo-Čchiang, který podle svého díla "Yettiho stopy: projekt pro mimozemšťany č. 6, 1991" uspořádal ohňostroj, který byl zahájením Olympijských her v Pekingu. Toto umělecké dílo nese název "Stopy dějin, 2008), ohňostroj byl odpálen z 29 míst a černý prach rozsvítil světelné obrazy po tmavé obloze. (HICKS, 2014)

Aj Wej-wej je umělec, který ztvárnil instalaci "Sestupující světlo, 2007" ze skleněných krystalů, mosazi a osvětlení. (WILSON, 2013)

Paul Chan použil digitalní videoprojekci, ve které promítal animace na podlahu, ty měly představovat denní cykly a plynutí času. Dílo nese název 1. světlo 2005. (WILSON, 2013)

Dalším současným umělcem, který se věnuje světlu a dělá světelné výstavy je Jan Stolín. Jeho dílo je velmi zajímavé, připomíná světlušky, i když jsou na zdi promítnuta písmenka, jde si pod tím představit cokoli jiného. Působí příjemně a klidně. Kdybych ho interpretovala dětem, mohly bychom pak vyzkoušet hru s lasery a promítat si tak na zdi příběh.

Obrázek 5

Seznámení se světelným uměním dětem předškolního věku přináší prožitek, vyvolává v nich chuť k tvoření různých happeningů. Dostávají se tak hlouběji do umění a poznávají, že umění nemusí být jen na papíře či plátně, ale dá se tvořit i světlem.

PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem mé bakalářské práce je seznámit děti v mateřské škole se s výběrem ze současného umění, které se rozvíjí od body-artu, land-artu, abstraktního umění, sochařství a novodobějších světelných instalací. V teoretické části jsou popsány tyto umělecké styly od minulosti po současnost a v praktické části jsou vytvořeny konkrétní aktivity, inspirované těmito styly a současnými umělci, kteří se jim věnují.

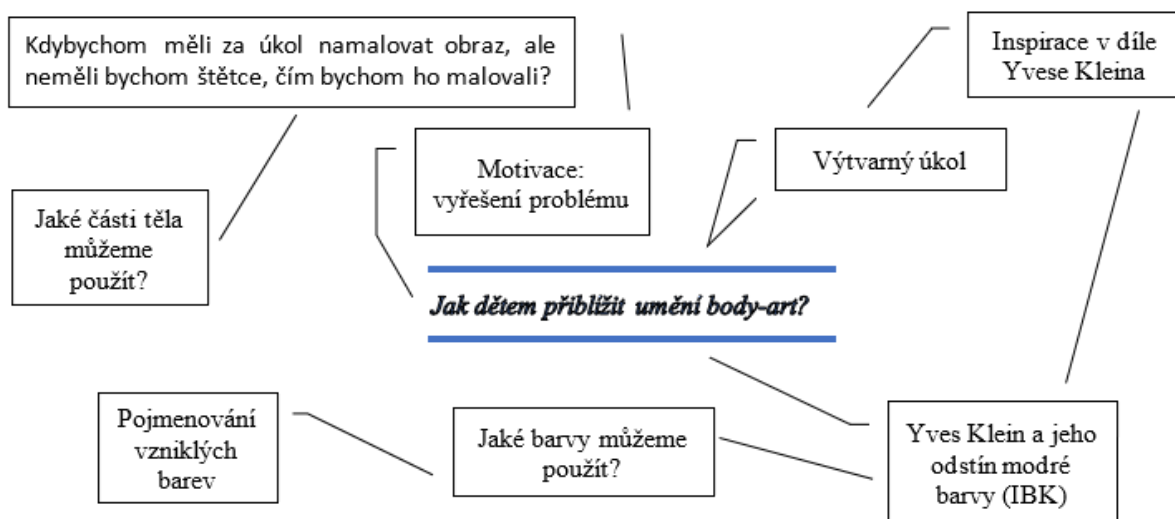
5 REALIZACE VÝTVARNÝCH ÚKOLŮ

Výtvarné úkoly jsem realizovala na praxích v mateřské škole Kardinála Berana, v odloučeném pracovišti Baarova v Plzni, ve třídě Včelky. Realizace probíhala v letním semestru druhého ročníku, během 14 ti denních souvislých praxí. Řídila jsem se zadaným integrovaným blokem: Cesta proměny. Cíli tohoto integrovaného bloku bylo, aby se děti seznámily s prostředím, ve kterém žijí a uvědomily si, že svým chováním mohou prostředí ochraňovat a v druhém týdnu bylo hlavním cílem uvědomění si vlastního těla. Integrovaným blokem mě doprovázela kapitola: „Přišlo Jaro“ z příběhů včelky Máji. Třída byla heterogenní, bylo v ní celkem 18 dětí ve věku od 3 do 6 let.

5.1 KOUZLENÍ NAŠÍM TĚLEM

Děti se seznámí s uměním body-art a splní vytvořený výtvarný úkol.

5.1.1 MYŠLENKOVÁ MAPA

Obrázek 6

5.1.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Malování tělem (Body-art)
Cílová skupina	<i>Děti ve věku 3-6 let. Realizace ve třídě s 12 ti dětmi.</i>
Časová dotace	1 hodina
Inspirační východiska	<i>Jako inspirační východisko jsem zvolila umělecký směr body-art a zvolila jsem si malování tělem, proto jsem si vybrala umělce Yvese Kleina, který tento styl tvorby využíval.</i>
Pomůcky	Čtvrtky A3, barvy, ubrusy, kyblík s vodou na mytí nohou, ručník
Učivo	<i>Seznámení s Body-artem, umělcem Yvesem Kleinem a jeho díly.</i>
Cíle	Formulace cíle úkolu: <i>Dítě maluje barvou obrázek dle své fantazie svým tělem. Dítě popíše, co na vzniklém obrázku vidí.</i>
Kritéria hodnocení	Hledání rozdílů mezi obrázky, malovanými různými částmi těla. Společná reflexe.

Kontexty výtvarného úkolu	<i>Aktivity vycházející z příběhu včelky Máji, na který se třída Včelky celoročně váže. Řešení hádanek: na části lidského těla, které se děti snažily pomoci rozluštit Hopovi, který je nedokázal uhodnout. Pak se děti snažily přijít na to, proč oni je uhodly, ale Hop ne. Přišly na to, že kvůli tomu, že Hop je kobylka, a tak nemá lidské tělo. Pohybová hra, kde děti ukazovaly části těla, aby to Hopa naučily. Relax, přemýšlení nad problémem, který Hop nevymyslel: Představte si, že by po vás někdo chtěl, abyste namalovaly barvami obraz, ale nedal by vám k tomu štětec. Co byste dělaly?</i>

Cíle RVP PV a jejich konkretizace:

1. Dítě a jeho tělo

Uvědomování si vlastního těla - (dlaně, prstů, chodidel, paty), pochopení, že tělem můžeme tvořit a využívat ho místo předmětů k malování např: štětec.

Rozvoj v oblasti hrubé i jemné motoriky – dítě ovládá koordinaci svého těla, dokáže prsty na ruku natírat barvy na své tělo, obtiskovat barvu z částí těla na čtvrtku, roztírat.

2. Dítě a jeho psychika

Rozvoj řečových schopností – naslouchání a porozumění zadaného úkolu, zdokonalování mluvního projevu při popisu svého obrázku.

Rozvoj představivosti a fantazie při tvoření obrázku barvami

Rozvoj tvořivosti – při řešení problémového úkolu – hledání vlastního řešení, sebevyjádření při malování, možnost volby části těla i barev k použití

Posilování zvědavosti, jak obrázek bude na konci vypadat a radosti z objevování, když děti hledají, co ve svých obrázcích vidí.

3. Dítě a ten druhý

Posilování prosociálního chování, ohleduplnost k ostatním, trpělivost, když má barvu, kterou dítě chce zrovna někdo jiný a musí počkat nebo si zatím vzít jinou.

4. Dítě a společnost

Seznámení se světem umění, děti se seznámí s ukázkou díla a portrétu Yvese Kleina

Vytvoření pozitivního vztahu k umění, děti se naučí používat jeden ze stylů body-artu v zábavné formě tvoření.

(Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2022)

5.1.3 PRŮBĚH VÝTVARNÉHO ÚKOLU

1. Motivace

Odvíjení od příběhu Včelky Máji, který doprovází třídu po celý rok. Ten den jsem zvolila jako motivaci mé setkání s Hopem (kobyłka z příběhu), který se učil části lidského těla. Dávali jsme si s dětmi hádanky a učili tak Hopa, jaké části má naše tělo. Pak jsme si zahrály pohybovou hru a když skončila, děti se vydýchaly a lehly si na zem, kde mohly chvíli relaxovat. Měly si představit, co by dělaly, kdyby měly namalovat obraz, ale nedostaly k tomu žádné štětce. Jako motivaci jsem tedy využila zadání tohoto problému, který děti měly zkusit nějak vyřešit.

2. Zadání výtvarného úkolu učitelkou

Představte si, že by po vás někdo chtěl, abyste namalovaly barvami obraz, ale nedal by vám k tomu žádné štětce. Co byste dělaly?

3. Průběh realizace úkolu

- Děti vymýšlí, čím by mohly obraz malovat. Postupně přicházejí na to, že rukou, prstem, nohou.
- Učitel s dětmi připraví dvě místa. Jedno na stole, pro ty, kteří chtějí malovat rukama. Na stůl umístíme ubrus, doprostřed umístíme barvy a každé dítě si vezme čtvrtku velikosti A3. Druhé místo bude na zemi, blízko koupelny. Na zem umístíme ubrusy a pak stejně jako u stolu připravíme barvy a děti si vezmou čtvrtky, pro

malování nohou je však potřeba ještě připravit kýbl s vlažnou vodou a ručníky, aby si děti mohly omýt nohy od barvy.

- Každé dítě, si vybere barvu, kterou chce použít. Je možné barvy střídat či míchat.
- Děti různě podle sebe otiskují či roztírají barvy na čtvrtku částmi svého těla. Mohou, čím chtějí i možnosti mezi sebou kombinovat.
- Učitel představí dětem některá díla Yvese Kleina a seznámí děti i s jeho portrétem, aby viděly, jak vypadá a kdo to je, a ukáže jim jeho modrou barvu.

4. Reflektivní otázky

Koho bavilo více malovat rukama a koho nohama? Kdo si myslí, že ho to bavilo nejvíc ze všech? Užily jste si malování tělem? Co se vám na tom líbilo, co nelíbilo? Vidíte něco ve svém obrázku? Jaké barvy jste použily? Vznikla nějaká nová barva? Jak byste ji pojmenovaly?

5. Reflektivní bilance učitele

Když děti vymýšlely, čím by obraz mohly namalovat, trvalo delší dobu, než přišly na to, že mohou prsty. Pak bylo potřeba je trochu nějakými otázkami navést, tak jsem se jich ptala, jestli si myslí, že by šlo i celou dlaní, jestli by ji šlo třeba obtisknout, nebo jestli by to šlo třeba nohou. Děti říkaly, že určitě ano a začaly vymýšlet další možnosti např. že by to šlo i nosem. Akorát jedna holčička se zarazila u malování nohou, že to zkoušet nechce, protože si nechce ušpinit ponožky. Tak jsem dětem vysvětlila, že si je nejprve sundají, takže se nemusí bát, že si je zamažou.

Děti měly možnost si vystřídat malování nohama a rukama. Děti to moc bavilo, hlavně mytí nohou v kýblu s vodou. Jeden chlapec byl nadšený a dokonce prohlásil, že je to snad jeho nejlepší den v životě.

Kdo měl hotovo, mohl si jít hrát, kdo chtěl malovat dál, maloval si dál. K dispozici měly různé barvy.

Když měly hotovo všichni, zavolala jsem si je k sobě a ptala jsem se koho bavili více ruce a koho nohy (ať jsou na zelenou nebo modrou kytičku). Pak jsem se ptala, kdo si myslí, že ho to bavilo úplně nejvíc ze všech, tak se hlásilo asi 5 dětí. Ptala jsem se i

koho to nebavilo, tak jeden z chlapečků říkal, že jeho ne (byl první kdo si šel hrát). Ale během aktivity si to užíval a patlal si barvu všude a když jsem se ho ptala proč ho to nebavilo a co by mohlo být lepší, tak mi neřekl k tomu nic.

Dětem to přineslo nový pohled na umění, zjistily, že jde si tvorbu užít a nejde ani tak o výsledek. Seznámily se s tělesností, doteky, zkusily si různé kombinace barev, různě obtiskávaly a roztíraly barvy svými částmi těla a tím si uvědomovaly a poznávaly vlastní tělo. Samy se rozhodly, čím chtějí malovat, a i jakými barvami, tím se u nich rozvíjí zodpovědnost. Díky hledání obrázků ve vytvořených skvrnách se u dětí rozvíjí fantazie. Děti by také šlo seznámit s body-artem, kde umělci malují na své těla. Děti by si to tak mohly vyzkoušet s barvami na tělo.

J: Koho bavily víc ruce, půjde k zelené kytice, koho více nohy, půjde k modré.

D: Většinu dětí bavili více ruce, spoustu z nich totiž malování nohou ani nevyzkoušelo.

J: Kdo si myslí že ho to bavilo nejvíc ze všech zvedne ruku.

D: Přihlásilo se 5 dětí, většina z nich malovala i nohama.

J: Kdo si malování užil stoupne si k oknu, kdo ne, půjde ke dveřím.

D: Všechny děti šly k oknu, kromě jednoho.

J: Co tě přesně nebavilo a mohlo by příště být lepší?

D: Bez odpovědi

J: Co vidíte ve svém obrázku?

D: Kristýnka: tráva, listí, strom a obloha. Vojtík: koleje bez závor, vláček, tráva, obloha a sluníčko. Markétka: kytička, kroužek, voda, obloha

5.1.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek 7

Obrázek 8

Hotové obrázky dětí:

Obrázek 7, Kristýnka (nohy i ruce)

Obrázek 8, Tobík, 5 let. (nohy i ruce)

Obrázek 10, Pája, 3 roky. (ruce)

Obrázek 9, Máťa, (nohy i ruce)

Obrázek 12, Vojta, (prsty na rukou)

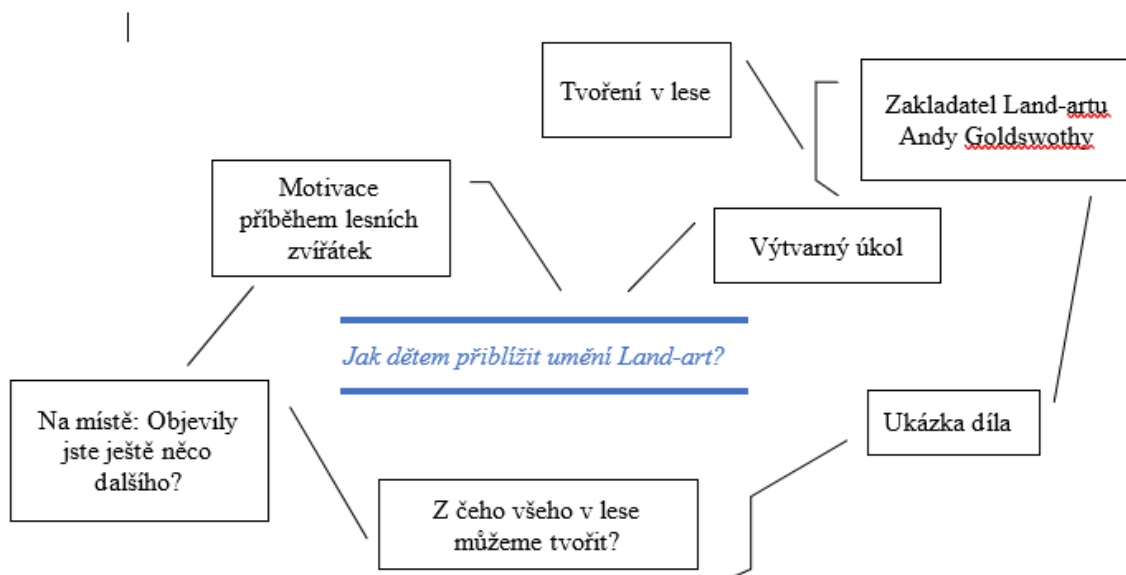

Obrázek 11, Markétka, (prsty na rukou)

5.2 JAK SE HLEDÁJÍ ZVÍŘÁTKA V LESE?

Děti se seznámí s uměním Land-art a zkusí si v přírodě splnit výtvarný úkol.

5.2.1 MYŠLENKOVÁ MAPA

Obrázek 13

5.2.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Tvoření v přírodě (Land-art)
Cílová skupina	<i>Děti ve věku 3-6 let. Realizace v Borském parku s dětmi i ze tříd: Berušky a Motýlci. Pro velkou nemocnost děti byly spojené. Celkem jich bylo 9.</i>
Časová dotace	1 hodina
Inspirační východiska	<i>Jako inspirační východisko jsem zvolila umělecký směr land-art a jako výchozí díla jsem si vybrala díla Andyho Goldsworthyho, protože mi jeho díla přijdou pro děti velmi zajímavé.</i>
Pomůcky	Vše, co děti najdou v lesíku a chtějí použít. Např: šišky, klacky, listy, jehličí, mech atd.
Učivo	<i>Seznámení s Land-artem, umělcem Andym Goldsworthym a jeho díly.</i>
Cíle	Formulace cíle úkolu: <i>Dítě vytvoří z přírodnin dle své fantazie. Dítě popíše, z čeho tvořilo.</i>
Kritéria hodnocení	Hledání rozdílů mezi výtvary, porovnávání, z jakých materiálů jsou tvořeny. Společná reflexe.

Kontexty výtvarného úkolu	<i>Aktivita vycházející z příběhu včelky Máji, na který se třída Včelky celoročně váže. Část příběhu: „Konečně přijde jaro, hop vesele poskakuje jen tak pro radost a okusuje čerstvou travičku. Potom se vykoupe v malém jezírku a znova se dá do skoku a zpívá si při tom písničku“ následovalo učení se písničky, pomotaný příběh, kde se děti snažily najít chyby s oporou v obrázcích, překážková dráha pro zvířátka podle mapy, aby se neztratila. Kontrola našeho domečku, ve kterém odpočíval „podivuhodný tvor“ z příběhu. Najednou někdo klepe na dveře (učitelka v převleku), děti otevrou dveře a tam nějaký pán, který se zeptá dětí, jestli neví, kam zmizela všechna zvířátka z lesa. Pak se děti učitelka ptá, kdo tam byl, děti popisují, podle popisu ho zná a ukáže dětem jeho fotku, řekne, jak se jmenuje a ukáže jim, co dělá (dílá). Co na obrázku dělá? – prostor pro nápady dětí. „Andy chodíval často na procházky do přírody a tvořil různé věci z přírodnin, proto, aby se zvířátka orientovali v lese a vždycky se našli.</i>

Cíle RVP PV a jejich konkretizace:

1. Dítě a jeho tělo

Rozvoj v oblasti hrubé i jemné motoriky – dítě ovládá koordinaci svého těla, dokáže tvořit z přírodnin, pohybovat se ve ztíženém terénu.

2. Dítě a jeho psychika

Rozvoj řečových schopností, naslouchání a pochopení úkolu

Rozvoj komunikativních dovedností při práci ve dvojici či skupinkách, vzájemné domlouvání dětí, popis toho, co vytvořily

Rozvoj tvořivosti – dítě tvoří podle své fantazie a samo si vybírá materiál

3. Dítě a ten druhý

Posilování prosociálního chování – místo které dítě chce, už může být zabrané někým jiným, musí se s tím smířit, při práci ve dvojicích nebo skupinkách respekt k ostatním a jejich nápadům.

4. Dítě a společnost

Seznamování se světem umění – dítě se seznámí s uměleckým stylem land-art a vyzkouší si ho

Vytváření pozitivních vztahů k umění – děti se seznámí s tvorbou Andyho Goldsworthyho

5. Dítě a svět

Seznámení se s prostředím, ve kterém dítě žije – dítě poznává, co vše může v přírodě v blízkém okolí najít.

Pochopení že změny v prostředí ho mohou zlepšovat, ale také ničit – poučení dětí, že netrháme chráněné kytičky a nelámeme větve na stromech.

(Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2022)

5.2.3 PRŮBĚH REALIZOVANÉHO ÚKOLU

1. Motivace

Odvíjení od příběhu Včelky Máji, který doprovází třídu po celý rok. V příběhu v předešlých dnech včelka Mája s Vilíkem našli záhadného tvora a my ho také našli společně s nimi. Nevěděli jsme kam ho uložit, a tak děti vyrobily pro něj domeček z kartonu a ozdobily krabičku, do které umístily záhadného tvora, a každý den ho kontrolovaly.

Když děti šly tvora zkontrolovat, na domeček nám někdo zaklepal. Byl to pán, který se ptal, kam zmizely všechna zvířátka z lesa. Následovala ukázka děl Andyho Goldsworthyho s příběhem, že tvoří takto v lese různé hezké věci, aby se zvířátka u nich mohly najít, kdyby se ztratily.

Děti se domluvily, že se půjdeme podívat do Borského parku a něco tam také vytvoříme, aby se zvířátka mohla najít.

2. Zadání výtvarného úkolu učitelkou

(Ukážeme si díla Andyho Goldsworthyho) Z čeho si myslíte, že to tvořil? A napadá vás ještě něco dalšího, z čeho by šlo tvořit? Venku něco vytvoříme z těchto věcí, co jsme teď společně vymysleli, pro ty zvířátka, aby se zase mohli najít.

Na místě: Co bychom mohly ještě použít? Můžete si vybrat, jestli chcete tvořit sami nebo s někým ve dvojici nebo skupince. Nasbírejte si materiál, ze kterého chcete tvořit a podle své fantazie můžete zvířátkům něco vytvořit.

3. Průběh realizace úkolu

Děti se rozdělí do jednotlivců, dvojic či skupinek.

Děti si nasbírají materiál, ze kterého budou tvořit.

Děti pracují na svých výtvorech.

Učitel je k ruce na pomoc, kdyby někdo z dětí chtěl pomoci.

Když mají děti hotovo, můžou ostatním představit, co vytvořily a popíšu z čeho.

4. Reflektivní otázky

Kdo použil kolik materiálů a jakých? Použil někdo stejné materiály? Jsou si některé výtvary podobné? Čím ano a čím se naopak liší? Jsou všechny stejně velké? Která je největší/nejmenší?

5. Reflektivní bilance učitele

Když děti kontrolovaly záhadného tvora a zaklepal soused, (já převlečená). Děti přistoupily na hru v roli a opravdu byly překvapení, kdo to přišel. Když jsem se zase vrátila s nadšením mi pak pána popisovaly a vyprávěly mi, co všechno říkal.

Venku jsem děti nechala tvořit, jak chtěly, než začaly, znovu jsem se jich ptala z čeho všeho můžeme stavět a venku měli mnohem více nápadů. Někdo tvořil sám, jiní po dvojicích.

Natálka stavěla s asistentkou Luckou dvě díla, a třetí pak ještě sama. Kristýnka a Jonášek stavěli každý sám, Kristýnka z klacíků a mechu na zemi, Jonášek opíral klacky o strom a měl své dílo velmi vysoké. Adámek s Adámkem stavěli pod stromem domeček. Klárka zvedala dlouhou větev a opírala jí o strom jako ozdobu. A pak ostatní děti tvořily pod větvemi stromu různé ohýnky.

Vyzkoušet si umění Land-art dětem přináší poznatek o tom, že umění můžeme tvořit i z jiných materiálů, než na které jsme zvyklí a jsou přímo určeny k výtvarným činnostem. Děti se díky tomuto úkolu v lese zamýšlely, s čím vším mohou pracovat a seznámily se tak s různými přírodninami, přemýšlely o nich jinak než obvykle, vymýšlely, jak je využít jako materiál k tvorbě. Rozvíjí se u dětí díky tomu fantazie, soustředěnost, v případě práce ve dvojici či skupince také spolupráce s ostatními. Děti pracují s hmatem, protože každá přírodnina má jiný povrch. Při manipulaci s přírodninami rozvíjí jemnou motoriku. Také děti pracují venku v přírodě a mohou se tak seznámit s dalším stylem umění.

5.2.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek 14

Obrázek 15

Obrázek 16, Nátálka, 6 let

Obrázek 17, Jonášek, 3 roky

Obrázek 18, Adámek 3 roky, Adámek 6 let

Obrázek 19, Kristýnka, 5 let

5.3 JAK NAKRESLIT ZVUK?

Děti se seznámí s abstraktním uměním a splní výtvarný úkol, inspirovaný hudbou.

Obrázek 20

5.3.1 MYŠLENKOVÁ MAPA

5.3.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Kreslení zvuků
Cílová skupina	<i>Děti ve věku 3-6 let. Realizace se 14 ti dětmi.</i>
Časová dotace	30 minut
Inspirační východiska	<i>Jako inspirační východisko jsem zvolila abstraktní umění. Inspirovala jsem se v díle „Sólo hnědé čáry“ od Františka Kupky a také v současném umění instalaci kavárna Karla Malicha.</i>
Pomůcky	Čtvrtky, voskovky, pastelky, zvuky
Učivo	<i>Seznámení s Abstraktním uměním, umělcem Karlem Malichem a jeho dílem Kavárna.</i>
Cíle	Formulace cíle úkolu:
	<i>Dítě kreslí pastelkou nebo voskovkou různé čáry a vlnovky, podle zvuků, které poslouchá. Dítě popíše, co ve svém obrázku vidí.</i>

Kritéria hodnocení	Porovnávání obrázků vycházející ze stejných zvuků a poté i z odlišných zvuků. Společná reflexe.
Kontexty výtvarného úkolu	<i>Aktivita vycházející z příběhu včelky Máji, na který se třída Včelky celoročně váže. Ze záhadného tvora se vylíhl motýl. Byla to tedy kukla – zkoumání změn jara: rodí se mláďata, rostou kytičky, začínají růst z pupenů listy na stromech. A stejně jako se mění příroda, tak se měníme i my. Postupně rosteme (děti řadily k tématu obrázky). Vyprávění Hopa co zažil se zvířátky. Hra v roli, děti se proměnily ve zvířátka – pohybová hra s doprovodným příběhem. Každý doběhl jinam, někdo na louku (zvuky louky), někdo k potůčku (zvuky potůčku) a někdo doběhl až večer k lesu a slyší sovu (zvuky, jak houká sova). Zajímá mě, kam kdo doběhl a jak to tam vypadá. Zajímá vás taky kam ostatní děti doběhly? Kreslení obrázků, podle zvuků.</i>

Cíle RVP PV a jejich konkretizace:

1. Dítě a jeho tělo

Zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky při kreslení čar.

Rozvoj užívání smyslu sluchu při poslechu zvuků louky, potůčku a houkání sovy.

2. Dítě a jeho psychika

Rozvoj jazykových receptivních dovedností – vnímání zvuků, naslouchání a porozumění při zadání úkolu.

Rozvoj představivosti a fantazie, vlastní vize louky, lesa, potůčku.

Rozvoj tvořivého sebevyjadřování, při vlastním uvážení, jak obrázek ztvární.

Rozvoj schopnosti vyjádřit prožitky a získané dojmy.

3. Dítě a ten druhý

Rozvoj prosociálních postojů – tolerance a respekt k ostatním. Pochopení, že si vybraly ostatní děti něco jiného a dítě musí počkat, než na něj přijde řada.

4. Dítě a společnost

Seznámení se světem abstraktního umění.

Vytváření pozitivních vztahů k umění a rozvoj dovedností umění vyjadřovat.

5. Dítě a svět

Vytváření povědomí o přírodním prostředí při představách louky, potůčku, lesa.

5.3.3 PRŮBĚH REALIZOVANÉHO ÚKOLU

1. Motivace

Děti kontrolovaly záhadného tvora a z domečku najednou vylítl motýl. Zjistily tedy, že to byla kukla. Prohlédly si fáze motýla a zkoumaly změny. Následovala diskuse o tom, co vše se ještě na jaře mění. Rodí se zvířátka a děti se v ně proměnily a vydaly se na jarní dobrodružství, procházely různě jarní krajinu. Každý došel jinam. Hlavní motivací byla tedy dětská představivost a fantazie doprovázená zvuky a zvědavost, co si představují ostatní.

2. Zadání výtvarného úkolu učitelkou

Zajímá mě, kam kdo doběhl a jak to tam vypadá. Zajímá vás taky kam ostatní děti doběhly? Zkusíme si to nakreslit, začneme čárou, kterou budeme kreslit pastelkou nebo voskovkou na čtvrtku, podle zvuku, který si vybereme (názorná ukázka).

Když je čára hotová: Zkuste se zamyslet nad tím, co ve vašem obrázku vidíte a domalujte.

3. Průběh realizace úkolu

Děti si poslechnou zvuky a vyberou si, který chtějí.

Děti si u stolečků společně s učitelkou připraví pastelky, voskovky a čtvrtky.

Děti podle zvuků, který si zvolily, kreslí na papír čáru, různě jí klikatí podle toho, co slyší a co si představují.

Když je čára hotová, děti hledají ve svém výtvaru obrázky a ty tam dokreslují.

Po dokončení děti učitelce popisují, co na svém obrázku mají.

Děti se seznámí s dílem „Kavárna“ od Karla Malicha a s dílem „Sólo hnědé čáry“ od Františka Kupky.

4. Reflektivní otázky

Co mají společného obrázky kreslené podle zvuků louky/potůčky/sovy? Čím se liší obrázky, kreslené podle jiných zvuků? Kolik barev celkem na čáry jste použily? Který obrázek se nejvíce podobá dílu Kupky/Malicha?

5. Reflektivní bilance učitele

Děti ze začátku špatně chápaly zadání, bylo potřeba jim konkrétně ukázat jak. Děti byly trpělivé a zvládly si počkat na zvuk, který si vybraly. Po nakreslené čáře dokreslovaly do obrázku podle své fantazie, co v něm vidí. Tonda, který si vybral zvuky potůčku nakreslil dva své kamarády a sebe, jak jsou u vodopádu. Martínek, který si vybral houkání sovy, nakreslil stromečky, houbu a krmení pro ptáčky. Vojta kreslil louku a sebe. Emička si vybrala louku a našla v obrázku sluníčko, dokreslila louku, na které je housenka s kytičkou. Klárka dokreslila k potůčku včelku, trávu a sluníčko.

Nejvíce dětí si vybralo potůček, někdo udělal ze zvuků vody jinou vodu např: vodopád či řeku. Pak si děti vybíraly hodně louku a les se sovou si vybral jen jeden chlapec.

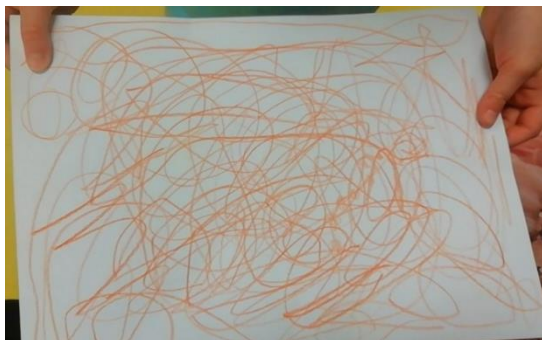

Obrázek 23

Obrázek 24

Nejvíce dílu Kavárna od Karla Malicha se podobala Kristýnky řeka s kameny.

Obrázek 22

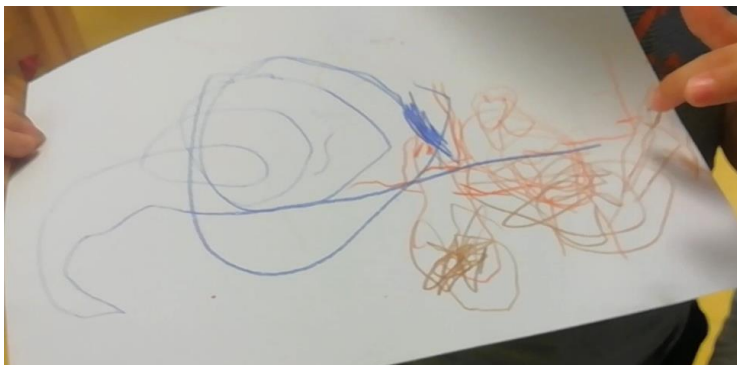

Obrázek 21

Nejvíce „Sólu hnědé čáry“ Františka Kupky se podobal obrázek Vojty. Děti tak zvolily, kvůli hnědé barvě a podobá se i tvar.

Při této činnosti se děti seznámí s tím, že se dá pracovat ve výtvarné činnosti i s hudbou nebo různými zvuky, vůněmi, pocity zkrátka s nehmotnými věcmi, ze kterých hmotné můžeme díky vlastní tvorbě zhmotnit a seznámit, tak ostatní s něčím, co bychom jim jinak těžko popsaly. Děti zjistily, že se dá přes obrázky komunikovat a seznamují se tak s výtvarným projevem i čtením v umění. Seznámí se s tím, že abstrakce je o tom, že ne vždy vše, musí mít nějakou konkrétní podobu. Děti rozvíjí smysl sluchu a svou fantazii.

5.3.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek 23, Tonda, 5 let

Obrázek 28, Emička, 4 roky

Obrázek 29, Pájík, 3 roky

Obrázek 30, Arianka, 5 let

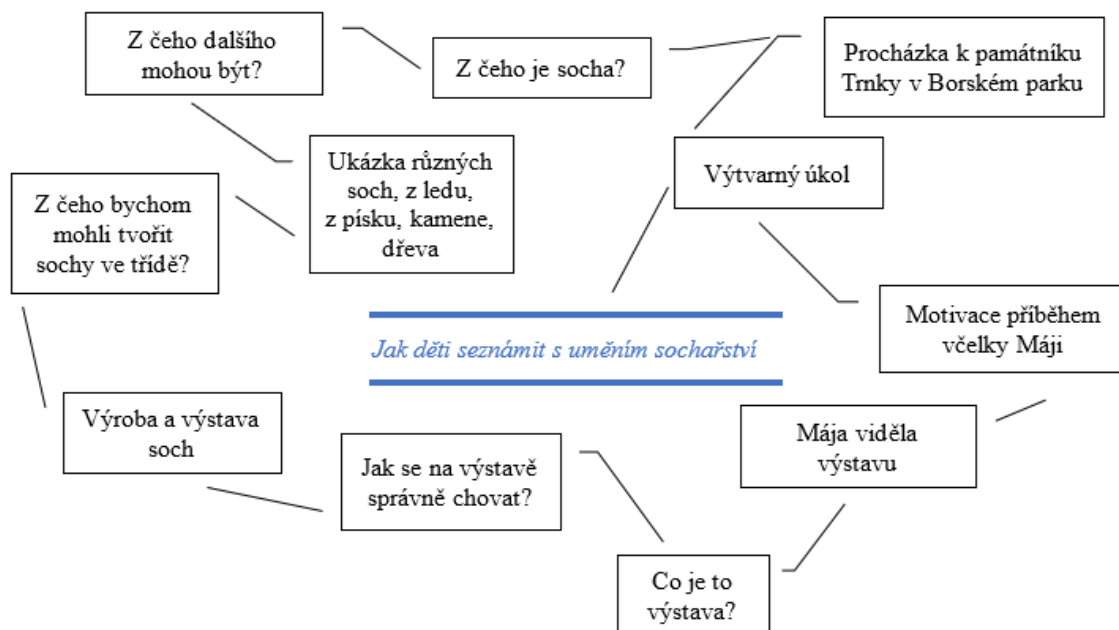

Obrázek 31, Klárka, 5 let

5.4 Z ČEHO JSOU SOCHY?

Děti se seznámí s pojmem socha, zjistí, z čeho všeho můžeme sochy tvořit a sami si vyzkouší sochy vytvořit a vystavit.

5.4.1 MYŠLENKOVÁ MAPA

Obrázek 24

1.1.1. Základní popis didaktického úkolu

Námět	Výstava, sochařství
Cílová skupina	Děti ve věku 3-6 let. Realizace se 13 dětmi.
Časová dotace	1 hodina
Inspirační východiska	<i>Jako inspirační východisko jsem zvolila sochařství. Děti jsem chtěla seznámit s různými druhy soch, ukázkou tedy byly sochy z písku, které vytváří Josef Faltus a Jiří Kašpar, dále sochy z ledu z náměstí Plzně, socha Kurta Geubauera, a procházka k památníku Jiřího Trnky v borském parku.</i>
Pomůcky	Modelína, dřevěná stavebnice, lego (co si děti zvolí ve třídě)
Učivo	<i>Pravidla chování na výstavě, seznámení s umělci a jejich díly.</i>
Cíle	Formulace cíle úkolu:

	<i>Dítě vytvoří z materiálu, který si sám vybere sochu, kterou poté vystaví kdekoli po třídě. Na společné výstavě představí a popíše svůj výtvar ostatním.</i>
Kritéria hodnocení	Prezentace své sochy na výstavě. Společné zhodnocení a reflexe výstavy.
Kontexty výtvarného úkolu	<i>Aktivity vycházející z příběhu včelky Máji, na který se třída Včelky celoročně váže.</i> <i>„Když Hop došel k Máje a Vilíkovi. Mája mu začala vyprávět o tom, co viděla. Nevěřila jsem svým očím, všude byli postavené sochy obřích zvířat, větších než samotní lidé. A lidé, těch tam panečku bylo a všichni velká zvířata obdivovali.“</i> <i>Realizace výstavy, po dokončení návaznosti příběhem na pohybovou hru.</i> <i>„Hop si vyslechl příběh a vydal se na tu výstavu také podívat. Včelka Mája s Vilíkem, zatím letěli posbírat z kytiček nějaký pyl.“</i>

Cíle RVP PV a jejich konkretizace:

1. Dítě a jeho tělo

„zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky“ – modelování, stavění

2. Dítě a jeho psychika

„rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)“ – děti sami vymýšlely z čeho a jakou sochu vytvoří.

Rozvoj řečových schopností – vnímání, naslouchání druhých, když svůj výtvar představují. Rozvoj produktivních řečových schopností – výslovnost, mluvní projev a vyjadřování, při představování a popisu svého výtvaru ostatním účastníkům výstavy.

„rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)“ – děti sami vymýšlely z čeho a jakou sochu vytvoří.

„posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.“ – poznání výstavy (děti nevěděly, co to je).

Rozvoj sebeovládání – při čekání až dojde dítě na řadu

3. Dítě a ten druhý

„seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému“ – pravidla na výstavě, naslouchání druhým.

Vytváření prosociálních postojů – vzájemný respekt dětí k sobě, ohleduplnost k výtvorům ostatních, čekání až na dítě bude řada

4. Dítě a společnost

Poznávání pravidel společenského soužití, pravidla, jak se chovat na výstavě.

Vytváření pozitivních vztahů k umění a kultuře, seznámení s uměleckými díly a umělci. Prožití vlastní výstavy.

(Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2022)

5.4.2 PRŮBĚH REALIZOVANÉHO ÚKOLU

1. Motivace

Upravený kousek příběhu z včelky Máji: „Když Hop došel k Máje a Vilíkovi. Mája mu začala vyprávět o tom, co viděla. Nevěřila jsem svým očím, všude byli postavené obří zvířata, větší než samotní lidé. A lidí, těch tam panečku bylo a všichni velká zvířata obdivovali.“ Otázky učitelky: Co to včelka Mája asi tak mohla vidět, co myslíte? – Děti správně uhodly, že sochy.

My jsme v pondělí také viděli sochu že jo? Ale byla tam jen jedna, včelka Mája jich viděla asi víc podle toho, co vyprávěla Hopovi že jo? A víte, jak se tomu říká, když je někde víc třeba právě těch soch a lidi se na ně chodí dívat? – Výstava A já znám takové pány, kteří dělají výstavy soch. Pojd'te se podívat. Děti si prohlédnou díla různých soch, hádají, z čeho jsou. A z čeho bychom je mohli tvořit my tady ve třídě?

2. Zadání výtvarného úkolu učitelkou

Představte jsi, že jsme najednou také umělci a vytvořte sochu. Z čeho ji budete tvořit, si můžete vybrat. Až budete mít hotovo, dejte ji do třídy tam, kde chcete svou sochu vystavovat.

V kroužku, když mají všichni hotovo: Jak se chováme na výstavě? – S dětmi si řekneme pravidla chování na výstavě a poté si výstavu půjdeme společně projít. Vždy když dojdeme k něčí soše, její sochař nám může sochu představit, říct nám co vytvořil.

3. Průběh realizace úkolu

Jeden den ukázka pomníku Jiřího Trnky v borském parku.

Druhý den učitelka čte příběh.

Učitelka vysvětlí dětem, co je to výstava a představí dětem nějaká díla.

Děti si vyberou, z čeho chtějí tvořit své sochy.

Děti vytvoří sochy podle své fantazie.

Učitelka s dětmi diskutuje, o tom, jak se správně chovat na výstavě. Děti vymýšlí pravidla.

Návštěva školkové výstavy, děti mohou představovat svá díla.

4. Reflektivní otázky

Koho bavilo více tvořit a koho samotná výstava? Koho na výstavě více bavilo být výstavce a koho výstavu procházet? Kolik z vás tvořilo sochu z modelíny?

5. Reflektivní bilance učitele

Děti měly volnost volby v materiálu, z kterého tvořily i ve volbě toho, co budou tvořit. První je napadla modelína, pak lego a pak dřevěné kostky, k mému překvapení je nenapadla jejich oblíbená „molitanka“. Pak si každý z dětí mohl vzít na tvoření sochy co chtěl.

Děti utvořily dvě dvojice, jedna stavěla z dřevěných kostek, druhá z lega, třetí chlapeček také z lega a zbytek dětí chtěly modelovat z modelíny. Když měly hotovo, ti, co modelovaly přendaly svoje díla na podložku a daly do třídy, kam chtěly.

Když měly všichni rozmístěná svá díla. Ptala jsem se dětí na pravidla na výstavě, sami řekly, že máme být potichu, a být opatrný. Když jsme se domluvili na pravidlech obcházení jsme sochy, ten, koho socha byla si vždy stoupl k ní a řekl nám co vymodeloval a někteří nám i řekli, co to znamená.

Děti to ohromně bavilo, byly velmi nadšené, když ostatním říkaly, co vytvořily. Mát'a si nejprve omylem shodil svou sochu, a začal plakat, tak jsem se s ním domluvila, ať si to v klidu opraví, že my se zatím půjdeme podívat dál, a pak se vrátíme, tak souhlasil a vše bylo tak v pořádku. Mát'a udělal rodinku tučňáků, protože prý jeho rodina chodí jako tučňáci a Toník udělal rodinu želv, protože prý jeho rodina chodí pomalu. (nezávazně na sobě). Také jsme na výstavě měli například letadlo, ježka, sněhuláka a sovu.

Děti se seznámí s pojmem sochařství, dozví se, že sochy se mohou tvořit z čehokoliv, a že i oni samy si mohou sochu vytvořit z čeho chtějí. Děti se seznámí s nějakými materiály, ze kterých sochaři tvoří. Poznají tak různé materiály, různých velikostí. Zajímavé by bylo i nechat je tvořit přímo z konkrétních materiálů, ze kterých tvoří nejčastěji sochaři např: ze dřevěných špachtlí, špejlí, větviček nebo je nechat tvořit něco z ledu či keramické hlíny. Děti při tvorbě rozvíjí jemnou motoriku. Také se díky tomuto úkolu seznámily s pojmem výstava, zjistily, co výstava je, že na nějakou mohou jít. Také si vyzkoušely pozici umělce a prožily tak jaké to je.

5.4.3 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek 33, Máťa, 3 roky. Tučňáčí rodinka

Obrázek 34, Tonda, 5 let. Želví rodina

Obrázek 35, Jonda, 3 roky. Ježek (neoblíbenější zvíře)

Obrázek 36, Klárka 5 let, Johanka 3 roky. Letadlo

Obrázek 37, Ondra, 4 roky, Jindra, 4 roky

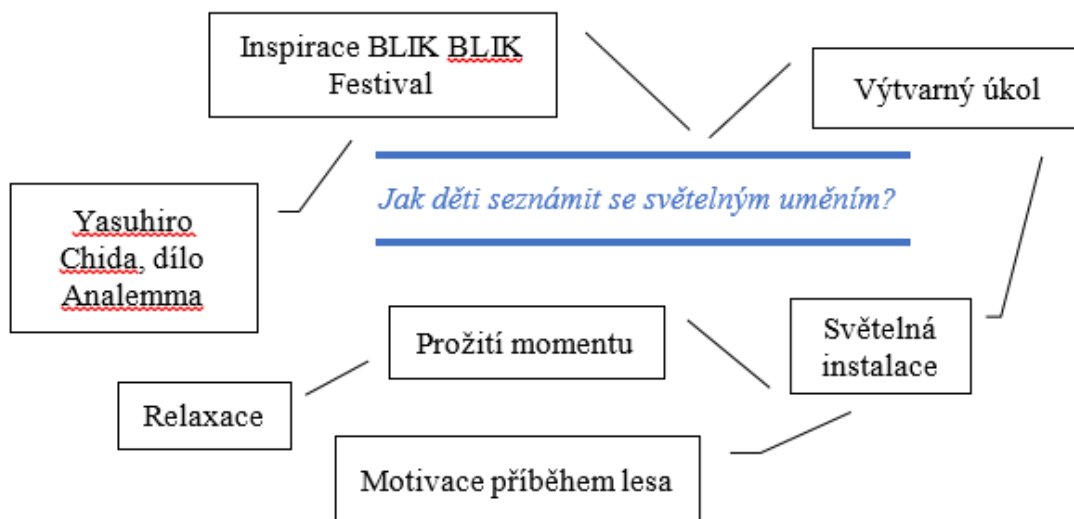

Obrázek 38, Martínek, 4 roky. Tygr, šnek a gorila

5.5 KOUZELNÝ LES

Děti se seznámí se světelným uměním a vyzkouší si vytvořit vlastní instalaci lesa.

5.5.1 MYŠLENKOVÁ MAPA

Obrázek 39

5.5.2 ZÁKLADNÍ POPIS DIDAKTICKÉHO ÚKOLU

Námět	Světelné umění
Cílová skupina	<i>Děti ve věku 3-6 let. Realizace s 15 ti dětmi.</i>
Časová dotace	30 minut
Inspirační východiska	<i>Jako inspirační východisko jsem zvolila světelné umění. Využila jsem příležitosti, že zrovna probíhal v Plzni BLIK BLIK festival a jako inspirační východisko jsem si vybrala dílo Analemma od Japonského umělce Yasuhiro Chidy, dětem jsem pustila video.</i>
Pomůcky	Baterky, led svíčky, lampička, světýlka, balonky
Učivo	<i>Děti se seznámí se světelnou instalací, vyzkouší si vytvořit vlastní a prožít si zážitek z ní.</i>
Cíle	Formulace cíle úkolu:
	<i>Dítě umístí a zapne různá světélka. Dítě zná a dodržuje pravidla chování v lese.</i>
Kritéria hodnocení	Diskuse o zážitku, relaxace.

Kontexty výtvarného úkolu	<i>Aktivity vycházející z příběhu včelky Máji, na který se třída Včelky celoročně váže. S dětmi jsme zkontrolovali tajemného tvora v našem domečku a z něj se vylíhl Motýl. Následuje část příběhu: „Nakonec se z kukly vylíhne nádherný modrý motýl. Mája i Vilík mají radost, že se nám ho podařilo zachránit. Motýlek šťastně vzlétne a za chvíli už není k rozeznání od modré barvy oblohy.“ Poté se děti naučily básničku o proměně housenky v motýla. „Mája s Vilíkem seděli v trávě a pozorovali motýlky. Moc se jim to líbilo, až úplně zapomněli na čas. Najednou byla tma. Vydali se tedy raději domů a divili se, že vidí na cestu. Všude cestou totiž létaly světlušky.“ Ukázka z BLIK BLIK festivalu, dílo Analemma vypadá také, jako bychom byli někde v lese, a kolem nás létaly světlušky. Následovala procházka lesem.</i>

Cíle RVP PV a jejich konkretizace:

1. Dítě a jeho tělo

Zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky při zapínání baterek či světýlek.

2. Dítě a jeho psychika

Rozvoj schopnosti vnímání a naslouchání při poslechu zadání úkolu.

Rozvoj tvořivosti a sebevyjádření při umístování světél po třídě.

Rozvoj citění a prožívání při návštěvě lesa, po zhasnutí světla.

3. Dítě a ten druhý

Posilování prosociálních postojů v toleranci a respektu k druhým, ostatním nepřemísťují ani nevypínají světýlka.

4. Dítě a společnost

Poznávání pravidel, jak se chovat správně v lese.

Seznámení se světelným uměním.

Vytváření pozitivních vztahů k umění, učení prožitkem.

5. Dítě a svět

Vytváření povědomí o přírodním prostředí při tvorbě lesa se světluškami.

(Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 2022)

5.5.3 PRŮBĚH REALIZOVANÉHO ÚKOLU

1. Motivace

Příběhem včelky Máji: „Mája s Vilíkem seděli v trávě a pozorovali motýlky. Moc se jim to líbilo, až úplně zapomněli na čas. Najednou byla tma. Vydali se tedy raději domů a divili se, že vidí na cestu. Všude cestou totiž lítaly světlušky.“

- Procházka lesem plných světlušek. My tady ale světlušky nemáme, ale mohli bychom je nahradit různými světly, která tu máme. Uděláme si tu ve třídě kouzelný les.
- Videoukázka z BLIK BLIK festivalu, sdělování si zážitků.

2. Zadání výtvarného úkolu učitelkou

Každý si vyberte světlušku, která se vám líbí a můžete ji umístit do našeho lesa tam, kde si myslíte, že bude nejhezčí a kde jí bude dobře.

3. Průběh realizace úkolu

Učitelka čte příběh.

Učitelka diskutuje s dětmi o festivalu BLIK BLIK.

Učitelka ukáže dětem ukázkou.

Učitelka dětem zadá úkol.

Děti si vyberou ze světel a umístí je kam chtějí.

Když je hotovo, všichni se sejdou na druhé straně třídy, zhasnou velké světlo a společně se vydáme do lesa se světluškami.

Děti si užívají moment překvapení.

Děti relaxují.

4. Reflektivní otázky

Které světlušky svítily nejvíce? Kolik barev světlušky měly? Dokázaly nám svítit dostatečně na cestu?

5. Reflektivní bilance učitele

Když jsem dětem ukazovala video z BLIK BLIK festivalu s nadšením na něj koukaly. Chtěly ho dokonce pustit víckrát.

Po přečtení kousku příběhu a návrhu, že si uděláme les plný světlušek byly nadšené, a tak začaly vytvářet a roznášet a rozsvěcovat po třídě různá světýlka.

Pak jsme odešli společně zhasnout, a vkročily jsme do lesa. Tady byl skvělý moment překvapení, děti nevěděly, jak to bude vypadat, protože světlušky rozmísťovaly za světla. Když jsme vkročily do lesa, děti začaly pobíhat a dovádět, hrály si se světluškami nebo si dokonce na ně hrály samy. Smály se a skákaly.

Když se začaly zklidňovat, potom co se pořádně vyřádily, pustila jsem relaxační hudbu a mezi světýlka jsme si lehli a jen si to užívali.

Tato aktivita dětem přinesla další vhled do umění a seznámila je s tím, že umění se dá tvořit také instalacemi a mohou tvořit umění z čeho chtějí. Práce se světlem spočívala při této aktivitě v tom, že děti jí instalovaly za světla a až poté šly světlo zhasnout, instalace, tak byla momentem překvapení a co se dělo dál, už bylo na nich. Tady se přiblížily k dalším uměleckým směrům performance a happeningu. Bylo by zajímavé si vyzkoušet co se světelného umění týče např: příběh s lasery a tvořit jimi na zed' nějaký příběh.

5.5.4 FOTODOKUMENTACE VÝTVARNÉHO ÚKOLU

Obrázek 40, Rozmíst'ování světýlek

Obrázek 41, Po zhasnutí světla

Obrázek 42, Hra se světlůškami

Obrázek 43, Relaxace

6 ZHODNOCENÍ PŘÍNOSU ZPROSTŘEDKOVÁNÍ SOUČASNÉHO UMĚNÍ V MŠ

Dítě doprovází výtvarné projevy od útlého věku, od mala začíná spontánně s čáranicemi a postupně začíná s prvními pokusy o malování. Seznámit tak děti v předškolním věku s uměním, pro ně může být velmi přínosné, protože se mohou inspirovat a nacházet tak nové nápady. Přínosem je pro děti také, že při seznamování s různými směry v umění poznávají, co vše člověk dokáže vytvořit a pokud si tyto činnosti zkouší, více si mohou vážit uměleckých děl a prací ostatních. Děti se dozví, a že i např: abstraktní díla, které jsou linie či různé skvrny, mohou v sobě ukrývat různé pocity, vjemy či hudbu a to je pro ně důležité, protože se díky tomu mohou naučit vyjadřovat své emoce a pocity i výtvarným způsobem. Také děti poznají, že ne vždy je důležitý výsledek, ale důležité je, si průběh tvorby užít a prožít ho, důležité je to pro ně, protože otevírají mysl své fantazii a prožívají nové zážitky.

Děti se také seznámí s širokým spektrem výrazových prostředků, což jim přinese velkou škálu možností, kterými by se mohly vyjadřovat. Přináší jim to chuť k objevování. Objevováním mohou poznávat různé formy, tvary, materiály, objevují různé povrchy, mohou zkoumat různé barvy, což jim přináší rozhled do světa.

Se současným uměním děti seznamují formou her a experimentů, které v nich probouzí zvědavost a touhu poznávat svět umění a kultury, což jim přináší vřelý vztah k našemu prostředí, společnosti a světu jako takovému. Hra je pro děti nejpřirozenější, a díky ní se učí a poznávají nové věci.

Aktivita inspirovaná současným uměním dětem také přináší velký prostor pro samostatné rozhodování se, jakým způsobem výtvarný úkol či problém vyřeší. Každé dítě mělo prostor samo si vybrat mezi materiály, barvami, nástroji, místo atd., a tím se u nich podporuje samostatnost a přináší jim to možnost být zodpovědní.

6.1 PŘÍNOS JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT

Aktivita č. 1: Tato aktivita dětem přinesla velký zážitek, dodala jim chuť v hledání řešení problémů, rozvíjely svou fantazii, možností výběru dosáhly zodpovědnosti za své rozhodnutí. Poznávaly své vlastní tělo, co vše s ním jde tvořit, seznámily se tak s tělesností, poznávaly barevnost a co dělají barvy na papíře, když se smíchají, rozvíjely

svou fantazii při hledání objektů ve svých dílech, což jim přineslo rozhled i na jiné věci a mohou díky tomu vidět obrazce či objekty v různých skvrnách i jinde.

Aktivita č. 2: Tato aktivita dětem přinesla poznání, že ne vše umění se tvoří pouze ve vnitřních prostorech a že ne vždy je nutné, si vytvořené dílo uchovat, že jde o to, si tvoření užít, i když od něj pak odejdeme. Děti díky tomu pracovaly s přírodním materiálem a utvářely si tak svou trpělivost při skládání přírodnin na sebe. Také pro ně byla přínosná možnost rozhodnutí se, s kým chtějí spolupracovat. U těch z dětí, které nechtěly pracovat samy a byly s někým dalším se rozvíjela schopnost spolupráce a respekt k ostatním.

Aktivita č. 3: Tato aktivita dětem přinesla poznání, že v umění nemusí jít pouze o malování či kreslení něčeho viditelného, ale že skrz barvy mohou vyjadřovat i jiné vjemy, jako je hudba, či pocity, které z ní měly. To jim přineslo nové možnosti v komunikaci. Děti se dozvěděly, že umění můžeme různě propojovat mezi sebou a můžou spojit hudbu s výtvarným vyjádřením. Stejně jako v aktivitě č. 1 rozvíjely svou fantazii, při hledání konkrétních objektů ve svých dílech.

Aktivita č. 4: U této aktivity děti poznaly, že sochy mohou být z různých materiálů a to jim přineslo možnosti si tvořit vlastní sochy z čeho je jen napadne. Díky procházce k soše ruky, si děti venku lépe začaly všimnout ostatních soch, které by před tím přehlédly. Velkým přínosem pro ně bylo seznámení se s tím, co je to výstava, samy vymýšlely pravidla a bylo vidět, že mají nějakou představu o slušném chování. Při procházení výstavy rozvíjely respekt k druhým, když poslouchaly, co říkají ostatní. Z pozorování bylo vidět, že si děti, které mluvily zrovna o svém díle situaci velmi užívaly, líbilo se jim, že jsou středem pozornosti a to jim přineslo pocit sebejistoty a sebedůvěry.

Aktivita č. 5: Poslední aktivita dětem přinesla především prožitek z daného momentu, při této aktivitě jsem pozorováním dospěla k tomu, že děti začaly samy od sebe tvořit v instalaci světýlek příběh, který prožívaly. Ze světelné instalace se tak stal tedy i happening, děti hrály příběh světlušek a moc si ho užívaly, což jim přineslo pozitivní pohled na umění a pocit, že je to příjemné a zábavné. Při samotném tvoření rozvíjely fantazii při rozmisťování světél po třídě, respekt k druhým, nepřendávaly si světla pryč, hledaly si své vlastní místo. A také děti poznaly další styl umění, který je mnohem odlišný od ostatních.

Nejvíce přínosné pro děti byly z mého pozorování a reflexí aktivity „Z čeho jsou sochy?“ a „kouzelný les“. A to z důvodu prožitku, protože u těchto dvou aktivit děti tvořily příběh, ve kterém hrály svou roli a byly do příběhu ponořeny. Také z důvodu poznání, že umění není jen na papíře o malování či kreslení barvami, ale že umění můžeme tvořit i v prostoru.

ZÁVĚR

Mým hlavním cílem bakalářské práce bylo vytvořit sérii výtvarných úkolů, které jsou inspirované v současném umění a v rámci nich zprostředkovat dětem vybraná umělecká díla. Abych děti seznámila s co nejširší škálou, vybrala jsem si pět odlišných směrů, aby to pro děti bylo co nejpestřejší.

Nejprve jsem v teoretické části vymezila důležité pojmy, které úzce s výukou výtvarné výchovy v mateřských školách souvisí, následně jsem v teoretické části popsala konkrétní směry, které jsem si pro tvorbu aktivit vybrala. Během psaní teoretické části, jsem se dozvěděla spoustu nových a zajímavých informací o různých umělcích, seznámila se s novými díly, které jsou pro mě velkou inspirací i k dalším aktivitám, které bych s dětmi v budoucnu mohla tvořit.

V praktické části se věnuji konkrétním výtvarným úkolům vycházejícím z teoretické části a v ní děti seznamuji s ukázkami děl, včetně portrétů umělců, kteří dílo vytvořili. V mateřské škole byl k dispozici interaktivní panel, a tak ukázky děl probíhaly na něm. Zadání úkolu probíhalo formou udání nějakého problému k vyřešení motivované příběhem.

Z mého pozorování jsem vyzkoumala, že děti se pouštěly do výtvarných experimentů s nadšením. Využívaly k tvorbě svou fantazii a představivost a užívaly si především prožitek z tvorby. Také z činností vyplývalo, že dětem vyhovovala možnost výběru, ať už z čeho, čím a nebo co, budou tvořit.

Na závěr bych chtěla vyzdvihnout důležitost výtvarné výchovy v mateřské škole, aktivity děti rozvíjí a děti si je užívají. V umění můžeme načerpat spoustu různé inspirace a s dětmi provádět různé experimenty. U takových aktivit, záleží více na prožitku ze samotné tvorby, než z konečného výsledku, a proto si můžou dovolit tyto aktivity s dětmi realizovat i učitelky, které nemají k umění tolik blízký vztah.

RESUMÉ

V bakalářské práci jsou dvě části, teoretická a praktická. V teoretické části se věnuji popisu výtvarné výchovy v mateřské škole, výtvarným činnostem, prostředkům, kompetencím učitele a zastoupení výtvarné výchovy v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Dětskému výtvarnému projevu, galerijní a muzejní pedagogice a popisu vybraných uměleckých směrů a umělců. V praktické části je série pěti výtvarných aktivit navazující na teoretickou část. Všechny úkoly byly realizovány a popsány, včetně reflektivní bilance učitele a fotodokumentace.

SUMMARY

There are two parts in the bachelor thesis, theoretical and practical. In the theoretical part, I focus on the description of an art education in kindergarten, art activities, resources, teacher's competences and the representation of the art education in the framework educational program for preschool education. Children's artistic expression, gallery and museum pedagogy and description of selected artistic trends and artists. In the practical part, there is a series of five creative activities following the theoretical part. All tasks were implemented and described, including the teacher's reflective balance sheet and photo documentation.

SEZNAM LITERATURY

FULKOVÁ, Marie, HAJDUŠKOVÁ, Lucie a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. Galerijní a muzejní edukace 1: vlastní cestou k umění; vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového musea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011. Praha: Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7101-111-8.

HAZUKOVÁ, Helena. Didaktika výtvarné výchovy VI. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. Didaktika výtvarné výchovy I. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

HAZUKOVÁ, Helena. Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

HICKS, Alistair. Průvodce světem současného umění: nové směry 21. století. Přeložil Martina NERADOVÁ. Praha: Kniha Zlin, 2017. Artberry. ISBN 978-80-7473-558-5.

HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.

HORÁČEK, Radek. Umění bez revolucí?: proměny soudobého výtvarného umění. Druhé, doplněné vydání. Brno: B&P Publishing, 2019. ISBN 978-80-7485-191-9.

PITROVÁ, Pavlína. Hurá do galerie: průvodce světem výtvarného umění pro děti. Ilustroval Kateřina PERGLOVÁ. V Praze: Fragment, 2019. ISBN 978-80-253-4333-3.

ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Helena HAZUKOVÁ a Jan SLAVÍK. Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky. 2., upr., (V SPL-Práce 1.) vyd. Úvaly: Albra (redakce SPL-Práce), 2010. ISBN 978-80-7361-079-1.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. Dívej se, tvoř a povídej!: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-322-2.

Současná arteterapie v České republice a v zahraničí. Přeložil Jan SLAVÍK. Praha: Univerzita Karlova, 2000. ISBN 80-7290-004-8.

SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.

VONDROVÁ, Petra. Tvoříme z přírodních materiálů: land-art pro děti. Brno: Computr [i.e. Computer] Press, 2006. Malá dětská dílna. ISBN 80-251-1183-0.

WILSON, Michael. Jak číst současné umění: umění 21. století zblízka. Přeložil Lucie SIMEROVÁ, přeložil Milan GUŠTAR. Praha: Kniha Zlin, 2017. Artberry. ISBN 978-80-7473-620-9.

ZHOŘ, Igor. Klíče k sochám: (čtení o sochách a sochařích). Praha: Albatros, 1989. Objektiv (Albatros).

SEZNAM LITERATURY INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Abstraktní umění v mateřské škole 2005. Metodický portál RVP.CZ [online].
VONDROVÁ Petra [cit. 2023-01-20]. Dostupné z:
<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/278/abstraktni-umeni-v-materske-skole.html>

Artefiletika, 2020. Kaja Art [online]. KARAFIÁTOVÁ [cit. 2023-02-14]. Dostupné z:
<https://artefiletika-kaja.cz/artefiletika-arteterapie>

Artlist - databáze současného umění: body art. Artlist - databáze současného umění: Artlist
- Umělci [online]. Copyright ©2006 [cit. 02.04.2023]. Dostupné
z: <https://www.artlist.cz/klicova-slova/body-art-15/>

Artlist - databáze současného umění: land art. Artlist - databáze současného umění: Artlist
- Umělci [online]. Copyright ©2006 [cit. 02.04.2023]. Dostupné
z: <https://www.artlist.cz/klicova-slova/land-art-33/>

Artlist - databáze současného umění: socha. Artlist - databáze současného umění: Artlist -
Umělci [online]. Copyright ©2006 [cit. 18.04.2023]. Dostupné
z: <https://www.artlist.cz/klicova-slova/socha-44/>

Body-art, 2023, Výtvarná výchova [online]. ROHLÍČEK [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:
<https://vytvarna-vychova.cz/body-art/>

Edukační programy pro mateřské školy, 2022. Moravská galerie [online]. Moravská
galerie [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://moravska-galerie.cz/program/skoly/edukacni-programy/>

Ilustrovaný encyklopedický slovník I. díl A-I. Academia, Praha 1980. s.20
https://is.muni.cz/th/p4mfi/BP_cast_1_Abstraktni_umeni.pdf

Inspirativní a jedinečné Centrum pro mezinárodní světelné umění v Unně - Časopis Světlo
- Odborné časopisy. Odborné časopisy [online]. Copyright © 2014 [cit. 18.04.2023].
Dostupné z: <http://www.odbornecasopisy.cz/svetlo/clanek/inspirativni-a-jedinecne-centrum-pro-mezinarodni-svetelne-umeni-v-unne--3407>

JEDNO Z NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH MUZEÍ SVĚTA, LOUVRE ABÚ DHABÍ, UMÍSILO
DO SVOJÍ STÁLÉ EXPOZICE DVA OLEJE FRANTIŠKA KUPKY! 2021, Redakce
kulturní deník Expo58art [online]. LEKEŠ Vladimír [cit. 2023-01-20]. Dostupné z:
<https://expo58art.cz/clanek/jedno-z-nejvyznamnejsich-muzei-sveta-louvre-abu-dhabi-umistilo-do-svoji-stale-expozice-dva>

Land-art 2023, Výtvarná výchova [online]. ROHLÍČEK [cit. 2023-02-20]. Dostupné z:
<https://vytvarna-vychova.cz/land-art/>

Lumia - interactive exhibition of digital art. Lumia - interactive exhibition of digital
art [online]. Dostupné z: <https://www.lumia.gallery/>

Michal Olšiak 2019 [online]. OLŠIAK Michal [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://www.olsiak.cz/>

O FESTIVALU | BLIK BLIK. [online]. Copyright ©2022 BLIK BLIK [cit. 18.04.2023]. Dostupné z: <https://www.blikblik.cz/o-festivalu>

Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, 2005. Metodický portál RVP.CZ [online]. VONDROVÁ Petra [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/238/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramcovem-vzdelavacim-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

Plejády skla, 2023. [online]. UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUSEUM V PRAZE [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.upm.cz/plejady-skla-1946-2019-2/>

Pro školy, 2023. [online]. MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://mvji.cz/pro-skoly/>

Pro školy, 2023. [online]. NÁRODNÍ MUZEUM [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.nm.cz/program/pro-skoly#skolni-programy>

Programy pro MŠ, 2023. Klášter Broumov Vzdělávací a kulturní centrum [online]. BROUMAVSKO [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://ma.klasterbroumov.cz/cs/programy-pro-materske-skoly-1>

Příběh čáry, 2005. Metodický portál RVP PV.CZ [online]. ŠKALOUDOVÁ Barbora [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/316/PRIBEH-CARY.html>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání od 1. září 2021, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 24.04.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>

Světlo, listopad 2021. Odborné časopisy [online]. Dostupné z: http://www.odbornecasopisy.cz/flipviewer/Svetlo/2021/06/Svetlo_06_2021

Získejte definici současného umění, 2023. Eferrit [online]. ESAAK [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://cs.eferrit.com/ziskejte-definici-soucasneho-umeni/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – zdroj dostupný z: <https://gallery.johannesstoetterart.com/>

Obrázek č. 2 - zdroj dostupný z: <https://konigsmuhle.cz/umelci/ondrej-koudelka-2/>

Obrázek č. 3 - zdroj dostupný z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/umeni/turnerovu-cenu-vyhraly-obdelniky/r~i:article:251325/>

Obrázek č. 4 - zdroj dostupný z: <https://london.czechcentres.cz/program/kristof-kintera-konec-legrace>

Obrázek č. 5 - zdroj dostupný z: <https://dumumenicb.cz/vystava/jan-stolin-x-y-z/>

Obrázek č. 6 – myšlenková mapa, vlastní tvorba

Obrázek č. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 – zdroj: tvorba dětí

Obrázek č. 15 – myšlenková mapa, vlastní tvorba

Obrázek č. 16, 17, 18, 19, 20, 21 – zdroj: tvorba dětí

Obrázek č. 22 – myšlenková mapa, vlastní tvorba

Obrázek č. 23 – zdroj: tvorba dětí

Obrázek č. 24 - zdroj dostupný z: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.P_8391

Obrázek č. 25 – zdroj: tvorba dětí

Obrázek č. 26 - - zdroj dostupný z: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_3825

Obrázek č. 27, 28, 29, 30, 31 – zdroj: tvorba dětí

Obrázek č. 32 – myšlenková mapa, vlastní tvorba

Obrázek č. 33, 34, 35, 36, 37, 38 – zdroj: tvorba dětí

Obrázek č. 39 – myšlenková mapa, vlastní tvorba

Obrázek č. 40, 41, 42, 43 – zdroj: tvorba dětí